

TEM raportteja

23/2014

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän YTR:n vuosikertomus 2013

Alueosasto
18.6.2014

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Sisällysluettelo

SISÄLLYSLUETTELO	1
1 YHTEISTYÖRYHMÄN JA SIHTEERISTÖN TOIMINTA	2
2 MAASEUTUPOLIITTINEN OHJELMATYÖ	5
2.1 KUUDENNEN MAASEUTUPOLIITTISEN KOKONAISOHJELMAN 2014–2020 VALMISTELU	5
2.2 MAASEUTUPOLIITTISEN TOIMENPIDEOHJELMAN 2012–2015 TOTEUTTAMINEN JA SEURANTA	7
3 TEEMAKOHTAINEN KEHITTÄMISTYÖ	9
3.1 HARVAAN ASUTUN MAASEUDUN TEEMARYHMÄ	9
3.2 HYVINVOINTIPALVELUJEN TEEMARYHMÄ	11
3.3 KANSALAISTOIMINNAN TEEMARYHMÄ	14
3.4 KULTTUURITEEMARYHMÄ	16
3.5 LUONNONTUOTEALAN TEEMARYHMÄ	18
3.6 LUONTO- JA MAISEMAPALVELUT TEEMARYHMÄ	20
3.7 MAASEUTUASUMISEN TEEMARYHMÄ	22
3.8 MATKAILUN TEEMARYHMÄ	23
3.9 PAIKALLISEN KEHITTÄMISEN TEEMARYHMÄ	25
3.10 RUOKA-SUOMI TEEMARYHMÄ	27
3.11 SVENSKA TEMAGRUPPEN	30
4 MAASEUTUTUTKIMUKSEN JA -OSAAMISEN VAHVISTAMINEN	33
4.1 YTR-HANKKEET	33
4.3 MAASEUTUKATSAUKSEN 2014 JA MAASEUTU 2014 -BAROMETRIN VALMISTELU	36
5 MAASEUTUTOIMIJOIDEN KANSALLISEN JA KANSAINVÄLISEN VERKOSTOITUMISEN JA KOKEMUSTENVAIHDON EDISTÄMINEN	37
5.1 HANKE- JA VERKOSTOTAPAAMINEN LAHDESSA	37
5.2 KANSAINVÄLINEN TOIMINTA	37
6 MAASEUTUVAIKUTUSTEN ARVIOINNIN KEHITTÄMINEN JA KÄYTTÖÖNOTON EDISTÄMINEN JA SEURANTA	38
7 PAIKALLISEN KEHITTÄMISEN RAKENTEIDEN JA TYÖTAPOJEN VAHVISTAMINEN	39
8 MAASEUDUN, SAARISTON JA KAUPUNGIN VUOROVAIKUTUKSEN JA YHTEISTYÖN EDELITYSTEN PARANTAMINEN SEKÄ KANSALLISEN JA EU:N MAASEUTU- JA ALUEPOLITIIKAN YHTEENSOVITTAMISEEN OSALLISTUMINEN	40
10 JULKAISUT	41

1 Yhteistyöryhmän ja sihteeristön toiminta

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR asetettiin jatkokaudelle vuoden 2015 loppuun asti

YTR:n toimikausi oli katkolla heinäkuussa 2013. Valtioneuvosto asetti YTR:n jatkokaudelle 17.7.2013–31.12.2015 ajantasaistetuin tehtävin. YTR:n kokoonpanoon lisättiin samalla uusina tahoina aluehallintovirastot, Leader-ryhmät, maa- ja metsätalousministeriön luonnonvaraosasto, sisäministeriö, oikeusministeriö ja valtiovarainministeriön kuntaosasto.

Yhtenä tehtävänä YTR:llä on jatkokaudellaan ”maaseutupolitiikan ja maaseudun kehittämisen rakenteiden ja toimintatapojen kehittäminen verkostomaiseen toimintaan ja kumppanuuteen perustuen ja tukemaan paikkaperusteista politiikkaa”. Kokonaisuohjelmatyön yhteydessä YTR on pyrkinyt kehittämään toimintatapojaan entistä vaikuttavammaksi toimintojen ketjuksi. YTR:n toimintaohjelmaa viedään jatkossa eteenpäin teemaverkostoissa, joissa kohtaavat paikallis- ja aluetason toimijat sekä ministeriöiden virkamiehet. Tavoitteena on joustava ja muuttuviin tilanteisiin nopeasti reagoiva verkostotyömalli. Maaseutupolitiikan toimeenpanossa politiikka-, kehittäjä-, tutkija- ja viranomais-toimijoiden, yrittäjien sekä kansalaisyhteiskunnan yhteistyö pyritään rakentamaan entistä tiiviimmäksi.

Sihteeristössä keskusteltiin uuden YTR:n toimikaudesta ja esitettiin yhteistyöryhmän nimeämistä vuoden 2020 loppuun asti, jolloin kausi olisi ollut sama EU-ohjelmakauden ja maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriö esitti ja valtioneuvosto asetti YTR:n kuitenkin jatkokaudelle vuoden 2015 loppuun asti, saattaen YTR:n näin samaan sykliin kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän ja saaristoasiain neuvottelukunnan kanssa, jotka on asetettu eduskuntavaalikaudeksi.

Uudelleen asetetun YTR:n kokoonpano 17.7.2013

Puheenjohtajana jatkoi kansliapäällikkö Jaana Husu-Kallio maa- ja metsätalousministeriöstä. Uutena varapuheenjohtajana aloitti kehitysjohtaja Jukka Mäkitalo työ- ja elinkeinoministeriöstä (varalla ylitarkastaja Mari Anttikoski työ- ja elinkeinoministeriöstä).

Muut jäsenet (henkilökohtaiset varajäsenet merkitty sulkeisiin) olivat:

ylitarkastaja Harri Ahlgren, työ- ja elinkeinoministeriö (ylitarkastaja Mari Anttikoski)
neuvotteleva virkamies Marja Taskinen, työ- ja elinkeinoministeriö (3.9.2013 alkaen varsinainen jäsen Lippe Koivuneva, varajäsen Marja Taskinen)
maatalousneuvos Taina Vesanto, maa- ja metsätalousministeriö (neuvotteleva virkamies Sirpa Karjalainen ja ylitarkastaja Sanna Sihvola)
neuvotteleva virkamies Ville Schildt, maa- ja metsätalousministeriö (ylimetsänhoitaja Matti Heikurainen)
lainsäädäntöneuvos Jyri Inha, valtiovarainministeriö (budjettineuvos Kirsti Vallinheimo)
neuvotteleva virkamies Anne-Marie Välikangas, valtiovarainministeriö (neuvotteleva virkamies Ville-Veikko Ahonen)
kulttuuriasianneuvos Kirsi Kaunisharju, opetus- ja kulttuuriministeriö (ylitarkastaja Riitta Vuorento)
neuvotteleva virkamies Riitta Viren, liikenne- ja viestintäministeriö
erikoistutkija Kari Gröhn, sosiaali- ja terveysministeriö (neuvotteleva virkamies Liisa Heinämäki)
ylitarkastaja Rainer Lahti, ympäristöministeriö (ylitarkastaja Tarja Haaranen)
ympäristöneuvos Harry Berg, ympäristöministeriö (ylitarkastaja Tapio Heikkilä)
opetusneuvos Anne Liimatainen, Opetushallitus (opetusneuvos Aapo Koukku)

erikoistutkija Sakari Karvonen, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL (erikoistutkija Liisa Heinämäki)
yksikön päällikkö Pekka Kärkkäinen, Pohjois-Savon ELY-keskus (kehittämispäällikkö Anne Ristioja, Lapin ELY-keskus)
maakuntajohtaja Asko Peltola, Etelä-Pohjanmaan liitto (aluekehityspäällikkö Eira Varis, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto)
kehitys- ja strategiapäällikkö Marja-Riitta Vest, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto (neuvotteleva virkamies Tapio Saavalainen, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto)
erityisasiantuntija Christell Åström, Suomen Kuntaliitto (kehittämispäällikkö Jarkko Huovinen)
toiminnanjohtaja Antti Sahi, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK (johdon erityisavustaja Paula Viertola)
ombudsman Rikard Korkman, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC (verkställande director Kim Nordling ProAgria, Svenska lantbrukssällskapens förbund)
elinkeinopoliittinen asiantuntija Auli Korhonen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK (elinkeinopoliittinen asiantuntija Sauli Hievanen)
puheenjohtaja Håkan Nystrand, STTK/Metsäalan Asiantuntijat METO (yhteiskuntasuhdepäällikkö Jukka Ihanus, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK)
toiminnanjohtaja Jyrki Wallin, Akava/Agronomiliitto (toiminnanjohtaja Tapio Hankala, Akava/Metsänhoitajaliitto)
toimitusjohtaja Erkki K. Mäkinen, Suomen Yrittäjät (elinkeinoasioiden päällikkö Kari Jääskeläinen; 17.12.2013 alkaen varajäsen Susanna Kallama)
maaseutuyrittäjä Tarja Tornio, saaristoasiain neuvottelukunta (projektinjohtaja Annalena Sjöblom)
tutkimusjohtaja Torsti Hyyryläinen, Helsingin yliopisto (aluekehitysasiantuntija/tutkija Jouni Ponnikas, Kainuun liitto/Oulun yliopiston Kajaanin yliopistokeskuksen Aikuis- ja täydennyskoulutuspalvelut)
rehtori Veli-Matti Tolppi, Savonia-ammattikorkeakoulu (koulutuspäällikkö Marja Kopeli; 17.12.2013 alkaen varsinainen jäsen rehtori Jussi Huttunen, Arene Oy, varajäsen yliopettaja Jyrki Kataja, Jyväskylän ammattikorkeakoulu)
palveluryhmäpäällikkö Hannu Heikkilä, ProAgria Keskusten Liitto (toiminnanjohtaja Liisa Niilola; 1.10.2013 alkaen toiminnanjohtaja Mirja Hellstedt, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus)
kirkkoherra Lauri Jäntti, Lapinlahden seurakunta (apulaisjohtaja Marja Kantanen, Kirkkohallitus)
toiminnanjohtaja Paula Yliselä, Maaseudun Sivustysliitto (koulutussuunnittelija Vaula Hacklin)
johtaja Ritva Toivonen, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio (tulosalueen päällikkö Jouko Lehtoviita)
rektor Björn Wallén, Svenska studiec centralen (kunnanjohtaja Mikko Ollikainen, Maalahden kunta)
direktör Agneta Eriksson, Sydkustens Landskapsförbund (Holger Wickström)
pääsihteeri Risto Matti Niemi, Suomen Kylätoiminta (puheenjohtaja Eero Uusitalo)
Leader-asiamies Heli Walls (Leader-asiamies Kim Smedslund)

Kokoonpanoa täydennettiin myöhemmin oikeus- ja sisäasiainministeriön edustajilla:
ylitarkastaja Maria Wakeham-Hartonen, oikeusministeriö (erikoissuunnittelija Niklas Wilhelmsson)
päällikkö Tarja Mankkinen, sisäasiainministeriö

Sihteeristö valmistelee YTR:n asiat avoimesti

Uusi YTR nimesi sihteeristön ensimmäisessä kokouksessaan 3.9. Kullakin sihteeristön jäsenellä on määritelty maaseutupolitiikan valmistelun vastuualue. Sihteeristön puheenjohtajana toimii pääsihteeri ja siihen kuuluvat apulaispääsihteerit ja jäsenet, joita nimettiin 20. Sihteeristön toiminta on avointa siten, että sihteeristön jakelulistalle voivat ilmoittautua kiinnostuneet ja heillä on myös mahdollisuus osallistua kokouksiin. Jakelulistalle ilmoittautui varsinaisten sihteeristön jäsenten li-

säksi 24 kiinnostunutta. Listoja päivitetään jatkuvasti tarpeen mukaan. Sihteeristö kokoontuu kokonaisuudessaan entistä harvemmin, mutta teemakohtaisia kokoontumisia tullaan järjestämään tarpeen mukaan. Sihteeristö voi osallistua YTR:n kokouksiin.

Uuden sihteeristön kokoonpano

Backa Peter, specialsakkuning, YTR/Svenska temagruppen/ Svenska studieccentralen
Backgren Ann-Sofi, vikarierande verksamhetsombud på Svenska studieccentralen
Hakkarainen Ritva, ylitarkastaja, TEM
Ilmarinen Katja, erityisasiantuntija, hyvinvointipalvelujen teemaryhmä/ Terveyden ja hyvinvoinnintilaitos
Jänis Laura, maaseutuylitarkastaja, TEM
Kuhmonen Hanna-Mari, maaseutuylitarkastaja, TEM
Lahti Rainer, ylitarkastaja, YM
Lukkari Tarja, erityisasiantuntija, harvaan asutun maaseudun teemaryhmä/ Oulun yliopisto, Kajaanin yliopistokeskus, AIKOPA, maaseudun kehittämissyksikkö
Markkola Juha-Matti, verkostoasiamies, MMM, Maaseutuverkostoyksikkö
Martikainen Reijo, ylitarkastaja, Maaseutuvirasto
Matila Airi, erityisasiantuntija, luonto- ja maisemapalvelut teemaryhmä/Tapio
Perheentupa Tuomas, kehittämissjohtaja, Suomen Kylätoiminta ry.
Pihlaja Ritva, erityisasiantuntija, kansalaistoiminnan teemaryhmä
Rutanen Juha, erityisasiantuntija, luonnontuotealan teemaryhmä/Helsingin yliopisto/
Ruralia-instituutti
Ruusunen Raija, erityisasiantuntija, matkailun teemaryhmä
Seppänen Raija, yliarkkitehti, MMM, Ruokaosasto
Sihvola Sanna, neuvotteleva virkamies, MMM, Ruokaosasto
Siirilä Heli, erityisasiantuntija, maaseutuasumisen teemaryhmä/ Levón-instituutti/Suomen Kylätoiminta ry
Talvitie Heli, erityisasiantuntija, kulttuuriteemaryhmä /OKM
Valtari Heidi, erityisasiantuntija, Ruoka-Suomi -teemaryhmä/ Turun yliopiston koulutus- ja kehittämisskeskus Brahea
Viertola Paula, johdon erityisavustaja, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Viljanen Kirsi, puheenjohtaja, Ruoka-Suomi –teemaryhmä/MMM
Keränen Vuokko, erikoissuunnittelija, TEM, YTR:n sihteeri

Kokoukset

Vuoden 2013 aikana pidettiin seitsemän YTR:n kokousta (22.1., 19.3., 28.5., 18.6., 3.9., 22.10 ja 17.12.), joihin osallistui 50 eri YTR:n jäsentä/varajäsentä (vastaava luku vuonna 2012 oli 42 henkilöä). Keskimäärin kokouksiin osallistui 19 jäsentä/varajäsentä (vaihteluväli 14–27). Lisäksi kokouksiin osallistui YTR:n sihteeristön jäseniä ja muita asiantuntijoita (33 eri henkilöä). Kesäkuun kokous oli koko päivän tilaisuus, joka järjestettiin MTK:n säätiön metsätilalla Kettulassa. Kokous oli samalla myös kuudennen maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman valmisteluryhmän kokous, jossa käsiteltiin teemaryhmien ehdotuksia kokonaisuohjelman toimenpiteiksi.

YTR:n sihteeristö kokoontui vuoden mittaan 7 kertaa (9.1., 4.3., 10.4., 16.5., 15.8., 3.10., 28.11.). Sihteeristön kokoontumiset harvenivat edellisvuodesta 2012, jolloin kokoonnuttiin 12 kertaa. Kokouksiin osallistujien määrä vaihteli noin 15–25 henkilön välillä.

Henkilöstöasiat

Alkuvuoden eli edellisen YTR:n toimikauden loppuun asti yhteistyöryhmän pääsihteerinä toimi teollisuusneuvos Heikki Aurasmaa oman toimensa ohella. Apulaispääsihteerinä jatkoi professori Hilikka Vihinen MTT:stä ja toiseksi apulaispääsihteeriksi nimettiin loppukeväästä 2013 maaseutuylitarkastaja Laura Jänis työ- ja elinkeinoministeriöstä.

Jatkokaudelle asetettuun YTR:ään ei työ- ja elinkeinoministeriö nimennyt pääsihteerinä vuoden 2013 aikana. Heikki Aurasmaa jatkoi kuitenkin marraskuuhun saakka pääsihteerin tehtävien hoitamista. YTR nimitti jatkokaudelleen apulaispääsihteeriksi Hilikka Vihisen ja maaseutuverkostoyksikön johtajan Päivi Kujalan. Vuoden 2014 ensimmäisessä kokouksessa YTR nimesi lisäksi vielä kaksi apulaispääsihteerinä: toiminnanjohtaja Liisa Hämeen Päijänne Leaderistä ja toiminnanjohtaja Camilla Wahlstenin ruotsinkielisestä 4H:sta.

YTR:n sihteeri Vuokko Keränen jäi joulukuussa eläkkeelle jäämistä edeltäville lomille. Hänen tehtäviään ryhtyi osittain hoitamaan Jaana Ahlbäck. Muut YTR:n ydintiimiläiset työ- ja elinkeinoministeriössä vuonna 2013 olivat Ritva Hakkarainen, Laura Jänis ja Hanna-Mari Kuhmonen. Harjoittelija Katri Timonen toimi vuoden ensimmäisen puoliskon YTR:n tiedottajana.

2 Maaseutupoliittinen ohjelmatyö

2.1 Kuudennen maaseutupoliittisen kokonaisohjelman 2014–2020 valmistelu

YTR käynnisti kuudennen maaseutupoliittisen kokonaisohjelman valmistelun syksyllä 2012 asettaessaan asiantuntijoista koostuneen strategiaryhmän sihteeristöineen, tehtävänään luoda ohjelman linjaukset. Vuonna 2013 ohjelman valmistelua jatkoi tammikuussa YTR:n asettama poikkihallinnollinen valmisteluryhmä, jonka tehtävänä oli jalkauttaa strategiaryhmän laatimat linjaukset ohjelman toimenpide-ehdotuksiksi, koota YTR:n teemaryhmien valmistelemat perustelut ja linjaukset toimenpiteiksi sekä analysoida maaseutupoliittikan keskeisten toimijoiden kanssa käydyn laajan neuvottelukierroksen tulokset ja ottaa ne huomioon ohjelmateksteissä. Valmisteluryhmään kuului eri organisaatioiden edustajia keskus- ja aluehallinnosta sekä järjestöistä. Valmisteluryhmän puheenjohtajana toimi YTR:n pääsihteeri, teollisuusneuvos Heikki Aurasmaa työ- ja elinkeinoministeriöstä sekä apulaispääsihteeri, professori Hilikka Vihinen MTT Taloustutkimuksesta. Valmisteluryhmä nimesi itselleen sihteeristön. Valmisteluryhmä kokoontui vuoden 2013 aikana 5 kertaa, joista kokouksista yksi oli yhteinen strategiaryhmän ja yksi YTR:n kanssa.

Kokonaisohjelman valmistelun ensimmäinen vaihe saatiin päätökseen toukokuussa 2013, jolloin strategiaryhmä esitteli ehdotuksensa kokonaisohjelmaa valmistelevan työryhmän linjapaperiksi. Kokonaisohjelman strateginen lähtökohta on paikkaperustainen kehittäminen ja politiikka, joka tunnistaa paikkojen monimuotoisuuden ja ottaa huomioon paikan lähtökohdat ja tarpeet. Paikkaperustaisessa maaseudun kehittämisessä ja aluekehittämisessä hallinto- ja palvelujärjestelmät mukautetaan joustavasti paikallisiin olosuhteisiin.

Tärkeä osa kokonaisohjelman valmistelua oli kevään 2013 aikana käyty neuvottelukierros, jolla haettiin keskeisten valtakunnallisten toimijoiden näkemyksiä ohjelman sisällöistä ja toimenpiteistä sekä sitoutettiin eri organisaatioita jo ennalta ohjelman toteuttamiseen. Laaja neuvottelukierros YTR:n keskeisten sidosryhmien sekä puolueiden kanssa jatkui kesäkuun alkupuolelle ja neuvotteluja käytiin yhteensä reilut kolmekymmentä. Keskeisinä asiakokonaisuuksina neuvotteluissa nousivat esille muun muassa elinkeinotoiminnan vahvistaminen ja yrittäjyyden edistäminen, lähiruoka ja luomutuotanto, kotimainen ruoantuotanto, uusiutuviin energialähteisiin perustuva energiantuotanto, palvelut ja lähidemokratia, infrastruktuurin toimintakelpoisuus, koulutusmahdollisuudet, maankäyt-

tö ja kaavoitus sekä kestävän kehittämisen periaatteiden vahvistaminen. Neuvottelujen tuloksia hyödynnettiin kokonaisuohjelman valmistelussa.

YTR:n teemaryhmillä oli keskeinen rooli kokonaisuohjelman valmistelussa niiden laatiessa ohjelmatekstejä ja toimenpide-ehdotuksia omilta sisältöalueiltaan. Kokonaisuohjelman temaattisia painopisteitä ja niihin liittyviä toimenpiteitä työstettiin teemaryhmien erityisasiantuntijoiden ja YTR:n sihteeristön toimesta 17.9. ja 18.9.2013.

Kokonaisuohjelman sisältörunko muotoutui siten, että ohjelmassa on viisi teemakokonaisuutta ja kunkin teeman alussa tahtotila vuoteen 2020 mennessä. Teemojen yhteyteen laadittiin konkreettisia toimenpiteitä ja kuhunkin toimenpiteeseen kirjattiin keskeisimmät toimenpiteen toteuttamisesta vastuussa olevat tahot. Teemat ovat poikkihallinnollisia ja toimenpiteiden toteuttaminen vaatii toimijoiden yhteistyötä eri tasoilla. Kokonaisuohjelma ja sen toteutumista edistävät teemat ja toimenpiteet jäsennettiin seuraavasti:

- 1) Osallisuus ja lähidemokratia
- 2) Asuminen ja palvelut
- 3) Infrastruktuuri ja maankäyttö
- 4) Elinkeinot ja osaaminen
- 5) Ekosysteemipalvelut

Kokonaisuohjelmasta pyydettiin lausuntoja 5.11.–9.12.2013 laajasti eri tahoilta (kuten YTR:n sidosryhmät, ministeriöt, ELY-keskukset, maakunnan liitot, järjestöt ja puolueet) ja lausuntoja saatiin yli 80. Lausunnot analysoitiin ja otettiin huomioon ohjelman viimeistelyssä.

YTR hyväksyi kokonaisuohjelman kokouksessaan 14.2.2014. Ohjelman nimeksi tuli Mahdollisuuksien maaseutu – maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2014–2020. Ohjelma julkaistiin keväällä 2014 TEM:n julkaisusarjassa suomeksi ja ruotsiksi.

Strategiaryhmän kokoonpano

Pj. teollisuusneuvos Heikki Aurasmaa, työ- ja elinkeinoministeriö ja professori Hilikka Vihinen, MTT

Kehitysjohtaja Olli Hietanen, Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskus

Johtaja Mikael Hildén, Suomen ympäristökeskus

Tutkimusjohtaja Torsti Hyyryläinen, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Tutkimusprofessori Sakari Karvonen, Terveystieteiden tutkimuskeskus THL

Kehitysjohtaja Soile Kuitunen, Mikkelin kaupunki

Yliopistonlehtori Ilkka Luoto, Vaasan yliopisto

Professori Sami Moisio, Oulun yliopisto

Professori Tarja Niemelä, Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu

Akatemiatutkija Tiina Silvasti, Jyväskylän yliopisto

Rural Studies -verkoston monitieteisten maaseutuopintojen opiskelijat osallistuivat strategian kommentointiin.

Valmisteluryhmän kokoonpano

Pj. teollisuusneuvos Heikki Aurasmaa, työ- ja elinkeinoministeriö ja professori Hilikka Vihinen, MTT

Ympäristöneuvos Harry Berg, ympäristöministeriö

Erikoistutkija Kari Gröhn, sosiaali- ja terveysministeriö

Lainsäädäntöneuvos Jyri Inha, valtiovarainministeriö

Johtaja Minna-Mari Kaila, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Kulttuuriasiainneuvos Kirsi Kaunisharju, opetus- ja kulttuuriministeriö

Elinkeinopoliittinen asiantuntija Auli Korhonen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK

Johtaja Eeva Kuuskoski, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Ylitarkastaja Rainer Lahti, ympäristöministeriö

Asiamies Rikard Korkman, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC

Maaseutu- ja energiayksikön päällikkö Timo Lehtiniemi, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Toimitusjohtaja Erkki K. Mäkinen, Suomen Yrittäjät

Maakuntajohtaja Asko Peltola, Etelä-Pohjanmaan liitto

Liikenne- ja viestintäministeriö

Maaseutuylitarkastaja Marianne Selkäinaho, maa- ja metsätalousministeriö

Professori Eero Uusitalo, Suomen Kylätoiminta ry

Erityisasiantuntija Christell Åström, Suomen Kuntaliitto

Sihteereinä strategiaryhmässä ja valmisteluryhmässä toimivat:

Ylitarkastaja Ritva Hakkarainen, työ- ja elinkeinoministeriö

Maaseutuylitarkastaja Laura Jänis, työ- ja elinkeinoministeriö

Maaseutuylitarkastaja Hanna-Mari Kuhmonen, työ- ja elinkeinoministeriö

Tiedottaja Annukka Lyra, maa- ja metsätalousministeriö (strategiaryhmä)

Neuvotteleva virkamies Sanna Sihvola, maa- ja metsätalousministeriö (valmisteluryhmä)

2.2 Maaseutupoliittisen toimenpideohjelman 2012–2015 toteuttaminen ja seuranta

Työ- ja elinkeinoministeriö hyväksyi 26.6.2012 maaseutupoliittisen toimenpideohjelman vuosille 2012–2015. Ohjelman toimenpiteitä on toteutettu poikkihallinnollisesti ja julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyöllä. Toimenpideohjelman mukaan YTR antaa hallituksen hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmälle (HALKE) määräajoin selvityksen ohjelman toteutuksesta. Lokakuussa 2013 työ- ja elinkeinoministeriön lähettämällä yhteisellä kyselyllä selvitettiin kaupunki-, maaseutu- ja saaristopolitiikan toimenpideohjelmien toteutumisen tilannetta vuoden 2013 lopussa. Maaseutupoliittisen toimenpideohjelman toteutumisesta koskevaan kyselyyn vastasi 27 vastaajaa. Toteumatilanne raportoitiin alue- ja rakennepoliitiikan neuvottelukunnalle ARNE:lle 13.3.2014 ja raportoidaan myöhemmin vuoden 2014 aikana HALKELLE.

Vastausten perusteella ohjelma on myötävaikuttanut omalta osaltaan maaseudun elinkeinojen, palvelujen, infrastruktuurin ja ympäristön sekä luonnonvarojen suojelun kehittymiseen käytettävissä olevien määrärahojen ja mahdollisuuksien asettamissa rajoissa.

Maaseutualueita on vahvistettu monipuolisina asumisen ja elinkeinotoiminnan ympäristöinä. Maankäyttö- ja rakennuslain arvioinnissa tunnistettiin hyvin alueiden erilaisuus ja selvitettiin myös lain vaikutuksia maaseudun elinvoimaisuuteen. Tietoliikenneyhteyksiä on parannettu mm. EU-ohjelmista rahoitetuilla laajakaistahankkeilla. Liikennepalvelujen järjestämisen uusia tapoja selvite-

tään parhaillaan liikenne- ja viestintäministeriön hankkeessa. Tieverkon liikennöitävyyden turvaamisen toimenpide on osoittautunut vaikeaksi ja rahoituksen niukkuudesta johtuen alemman tieverkon kunnosta on jouduttu tinkimään. Maaseudun palveluja on kehitetty lukuisilla alueellisilla ja paikallisilla hankkeilla. Suomen Kuntaliiton koordinoimilla Maaseudun palveluohjelmalla ja Vaikuttavat lähipalvelut -hankkeella kehitetään uusia palvelujen järjestämisen tapoja ja tuodaan esiin maaseudun erityispiirteitä palvelurakenteiden uudistamistyöhön. Kunnat ovat laatineet kuntakohtaisia ja seudullisia palvelustrategioita. Kulttuuritoiminnan kokonaisuudesta kuntaliitostilanteissa on välitetty tietoa kunnille. Nuorten yhteiskuntatakuun toteutuksessa ja etsivässä nuorisotyössä on monilla alueilla onnistuttu hyvin. Etsivän nuorisotyön työntekijät sekä alueiden työpajat tekevät laajaa yhteistyötä eri tahojen kanssa.

Maaseudun alueellista kilpailukykyä on edistetty elinkeinojen kehittämishankkeilla ja kehittämällä yrityspalveluja maaseudulla toimiville yrityksille. Hankkeilla on lisätty lähiruokaan, luomutuotantoon ja maaseutumatkailuun liittyvää liiketoimintaa, edistetty luonnontuotealaa ja metsien tarjoamien aineettomien palveluiden hyödyntämistä sekä lisätty hajautettua, uusiutuviin energialähteisiin perustuvaa energiantuotantoa ja siihen liittyvää liiketoimintaa. Uusiutuvan energian käyttöä on edistetty myös alueellisilla energia- ja ilmastostrategioilla. Elintarvikeketjun kehittäminen ja paikallisen ruoan painoarvon lisääntyminen ovat vahvasti mukana alueellisissa kehittämissuunnitelmissa, maakuntastrategioissa ja -ohjelmissa.

Ammatillista koulutusta on kohdennettu vastaamaan paremmin työvoiman kysyntää ja alueellisia tarpeita. ELY-keskukset suunnittelevat ja hankkivat ammatillista työvoimakoulutusta valtakunnalliseen ja alueelliseen työvoima- ja osaamistarpeita kuvaavaan ennakkotietoon pohjautuen. Joustavia koulutusmuotoja ja etätöiden mahdollisuuksia on lisätty. ESR-projekteilla ja maahanmuuttohankkeilla on edistetty kausityöntekijöiden rekrytointia maaseutualueille, järjestetty maahanmuuttoon, kotoittamiseen ja pakolaisten vastaanottoon liittyviä info- ja koulutustilaisuuksia sekä tuettu kuntia pakolaisten vastaanotossa.

Ammattikorkeakoulu-uudistuksessa vahvistetaan ammattikorkeakoulujen edellytyksiä vastata nykyistä itsenäisemmin ja joustavammin työelämän, muun yhteiskunnan ja alueiden muuttuviin kehittämistarpeisiin. Maaseutututkimusta ja -koulutusta tehdään useissa yksiköissä eri puolilla Suomea. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän YTR:n valtakunnalliset maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeet ovat olleet erityisesti maaseutututkimukselle merkittävä rahoituslähde Suomessa.

Harvaan asutun maaseudun erityispiirteiden tunnustaminen on yksi toimenpideohjelman neljästä linjauksesta. Käynnissä olevassa valtiosuusjärjestelmän uudistamisessa huomioidaan kuntien erilaiset olosuhteet. Harvaan asuttujen alueiden pk-yritysten kuljetuskustannuksia kompensoidaan alueellisella kuljetustuella. Harvaan asutuilla alueilla erityisesti Lapissa on kehitetty onnistuneesti arjen turvallisuutta lisääviä toimintamalleja.

Maaseudun ja alueellisen kehittämisen edellytyksiä on vahvistettu Leader-toiminnalla ja kylätoiminnalla. Leader-toimintaan on varattu ohjelmakaudelle 2014–2020 hieman enemmän varoja kuin edellisellä ohjelmakaudella. Kylätoiminnan valtionapu on pysynyt viime vuodet samalla tasolla. Lähidemokratiaa on vahvistettu paikallisilla hankkeilla. Valtioneuvosto asetti kesällä 2013 maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän jatkokaudelle vuoden 2015 loppuun saakka. Maaseutupolitiikan rakenteita on kehitetty YTR:ssä ja sen sihteeristössä jäsenorganisaatioiden kesken. Kuudetta maaseutupoliittista kokonaisuohjelmaa 2014–2020 on alettu toteuttaa YTR:n teemaverkostojen tuella.

3 Teemakohtainen kehittämistyö

Osana maaseutupolitiikan rakenteiden ja toimintatapojen uudistamista ja kuudetta maaseutupoliittista kokonaisuohjelmaa YTR:n teemaryhmien toiminta lopetettiin tammikuun 2014 lopussa. Teemakohtaista kehittämistyötä tehdään jatkossa laajemmissa kokonaisuuksissa uuden kokonaisuohjelman teemojen mukaisesti. Näiden uusien teemaverkostojen toimintaa rahoitetaan YTR-hankkeina aiempien teemaryhmien tapaan. Teemaverkostohankkeille järjestettiin syksyllä hankehaun yhteydessä avoin haku ja infotilaisuus. Verkostot vievät eteenpäin maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman 2014–2020 teemoja ja toimenpiteitä ja osallistuvat aktiivisesti maaseutupolitiikan valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan. Käytännössä uudet verkostot rakentuvat pitkälti vanhojen teemaryhmien työn ja olemassa olevien verkostojen pohjalle. Uutena toimijana mukaan tuli Suomen ympäristökeskus, joka toimii uuden ekosysteemipalvelut-verkoston kotipesänä.

Verkostosparraus teemaryhmätyön uudistamisen ja verkostotyön kehittämisen tukena

Verkostotyön kehittämisen tukena käytettiin vuoden 2013 aikana verkostosparrausta, johon osallistuivat teemaryhmien erityisasiantuntijat sekä YTR:n sihteeristöä ja maaseutuverkostoyksikön työntekijöitä. Sparraajana toimi verkostojohdantamisen asiantuntija Timo Järvensivu Aalto-yliopistosta. Alkuvuodesta pidettiin kaksi sparraustyöpajaa. Kevään hanke- ja verkostoseminaarissa Timo Järvensivu piti verkostojohdantamiseen liittyvän luennon, joka sai osallistujilta hyvän palautteen. Syksyllä pidettiin vielä kaksi sparraustyöpajaa. Työpajoista saatiin hyvää taustatukea verkostotyön kehittämiseksi ja toimintatapojen uudistamiseksi sekä teorialuentojen muodossa että keskinäisen keskustelun kautta. Sparrausta on tarkoitus jatkaa jossain muodossa vuoden 2014 aikana siten, että se tukisi uusien verkostojen työn aloittamista.

3.1 Harvaan asutun maaseudun teemaryhmä

Harvaan asutun maaseudun teemaryhmän toimeksianto oli ajalle 2012–2014.

Tavoitteet

Päätavoitteena oli vuonna 2012 päivitetyn Harvaan asutun maaseudun toimenpideohjelman 2008–2014 toteutumisen edistäminen ja seuraaminen. Toimenpidekokonaisuuksia ohjelmassa on 7 kpl: Yritysten toimintaedellytysten turvaaminen ja edistäminen, Tasa-arvoisten palvelujen saatavuuden turvaaminen, Saavutettavuuden ja infrastruktuurin parantaminen, Paikallisten ratkaisujen tukeminen, Luonnon ja luonnonvarojen hyödyntämisen tehostaminen, Aktiivisen elämisen mahdollisuuksien edistäminen ja Vaikuttaminen lainsäädäntöön ja toimenpiteisiin. Teemaryhmä painotti toiminnassaan erityisesti seuraavia toimenpiteitä:

- Valokuidun ja sen myötä sähköisten palvelujen saaminen harvaan asutulle maaseudulle.
- Paikalliset ratkaisut ja niistä löytyneiden hyvien käytäntöjen levittäminen.
- Maaseudun palvelut: osallistuminen Maaseudun palveluohjelman suunnitteluun ja ohjelman valmistuttua sen edistämiseen harvaan asutun maaseudun näkökulmasta.
- EU:n vuosien 2014-2020 rahoituskauten sisältöön vaikuttaminen.

Harvaan asutun maaseudun teemaryhmän toiminta vuonna 2013

- *Tiedotus:* Julkaissut kaksi Korvesta ja Valtateiltä -verkkolehteä teemoilla 1/2013 “Maaseutukaista – laajakaista kaikille” ja 2/2013 teemalla “Elinvoimaa rospuuttoteiltä” (www.korvesta-ja-valtateilta.fi). Lehti on jaettu YTR:n ja SYTYn jakelulistan mukaan sekä kansanedustajille ja heidän avustajilleen, valtionhallinnon organisaatioille maakuntiin ja pääkaupunkiseudulle, tie-

dotusvälineille, kehittäjäorganisaatioille, eri tahojen omien jakelujen mukaan maakunnallisesti kuntiin ym. Teemaryhmä on lisäksi edistänyt harvaan asutun maaseudun asioita mm. facebook sivustojen kautta

- *Seminaarit:* Järjestänyt 2 seminaaria: Alueseminaari 28.5.2013 Pudasjärvellä ”Elinvoimaa rospuuttoteiltä – seminaari” yhteistyössä Pudasjärven kaupungin kanssa ja Valtakunnallinen seminaari 10.9.2013 Helsingissä ”Kulttuuria harvassa – jokaisessa meissä” yhteistyössä YTR:n Kulttuuriteemaryhmän ja OKM:n Kuulto-hankkeen kanssa.
- *Harvaan asutun maaseudun toimenpideohjelman* seuraaminen ja edistäminen: Teemaryhmän jäsenet ovat pitäneet harvaan asuttuun maaseutuun ja toimenpideohjelmaan liittyviä esitelmiä seminaareissa ja tilaisuuksissa eri puolilla Suomea.
- *Maaseudun palveluohjelman* ja sen tilaisuuksien valmistelu ja suunnittelu sekä osallistuminen hankkeen seminaareihin.
- *Kokouksia* seitsemän kpl: neljä Helsingissä, kaksi Lahdessa, yhden Pudasjärvellä. Tutustuttu samalla erilaisiin harvaan asutun maaseudun alueisiin (Koillismaa).
- *Kv-toiminta:* Esitelty teemaryhmän toimintaa ja toimenpideohjelmaa eri yhteyksissä myös kansainvälisesti.
- *Lausunnot* Rakennerahasto-ohjelmasta ja Kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta
- *YTR:n toiminta:* Työstetty sekä kokouksissaan että etänä Kuudetta maaseutupoliittista kokonaisohjelmaa harvaan asutun maaseudun näkökulmasta. On osallistuttu erityisasiantuntijoiden tapaamisiin, sihteeristön kokouksiin, verkostosparraukseen, YTR:n hankeseminaariin ja YTR:n kokouksiin joko paikanpäällä tai videoneuvottelun kautta etänä mahdollisuuksien mukaan. Eriytisasiantuntija on osallistunut Hyvinvointipalvelujen verkostojohtamiskoulutukseen (HYVER), jossa hänen kehittämistyönsä aiheena ovat YTR:n horisontaaliset verkostot.
- *Muu toiminta:* Eriytisasiantuntija piti YTR:n puheenvuoron Voimistuvat kylät -kampanjan tilaisuudessa Kuusamossa 23.11.2012, osallistui Asumisen teemaryhmän kokoukseen etänä 14.2.2012, veti työpajan Paikalliskehittäjien seminaarissa Oulussa 29.10.2013.

Arvio toiminnan onnistumisesta

Harvaan asutun maaseudun toimenpideohjelman 2008–2014 osalta tilannetta heikentää valtionhallinnon ja kuntien säästöohjelmat erityisesti niiden toimenpiteiden osalta, joihin tarvitaan lakimuutoksia tai julkista rahoitusta. Parhaiten ovat toteutuneet paikallisia ratkaisuja vaatineet toimenpiteet.

Nopeiden tietoliikenneyhteyksien saaminen harvaan asututulle maaseudulle etenee, mutta turhan hitaasti; operaattoreiden maksatushakemukset etenevät hitaasti LVM:ssä, valokuituliittymien kalleus vähentää tilaajien määrää, 22 %:n ja 33 %:n kuntarahaosuudet hidastavat näiden kuntien mukaan lähtemistä eivätkä operaattorit ei vät jätä kaikille alueille tarjouksia.

Maaseudun palveluohjelmaan liittyvä esiselvitys valmistunut ja sen toimenpiteiden toteuttaminen /edistäminen on aloitettu. Eduskunta on osoittanut YTR:n kautta 50.000 € asian edistämiseksi.

Suurin osa teemaryhmän jäsenistä on kokenut teemaryhmän toiminnan tarpeelliseksi ja hyödylliseksi ja kokee myös itse saavansa toiminnasta lisäarvoa työhönsä. Harvaan asuttuun maaseutuun liittyvien asioiden koetaan olevan haasteellisia ja nähdäänkin, että Harvaan asutun maaseudun teemaryhmä on ainoa taho Suomessa, joka tarkastelee harvaan asuttua maaseutua kokonaisuutena. Teemaryhmässä toivottiin kaikkien jäsenten aktiivisempaa sitoutumista ja osallistumista toimintaan

Harvaan asutun maaseudun teemaryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja

Kunnanjohtaja *Tytti Määttä*, Vaalan kunta (vv. 3-9/2013)

Varapuheenjohtaja ja päätoimittaja

Kyläasiamies *Tuomo Eronen*, Pohjois-Karjala (pj. Tytti Määttän virkavapauden ajan)

Jäsenet:

Ylitarkastaja *Ritva Hakkarainen*, TEM

Asiamies *Pentti Ekola*, PARDIA

Ylitarkastaja *Rainer Lahti*, YM

Toiminnanjohtaja *Arja-Leena Peiponen*, Viisari ry

Ohjelmapäällikkö *Hilkka Laine*, Keski-Suomen liitto

Erikoistutkija *Katja Ilmarinen*, THL, Jyväskylän alueyksikkö (äitiysloman/hoitovapaan sijaisena *Marika Kettunen* 1.11.2013-)

Ylitarkastaja *Reijo Martikainen*, MAVI

Liikenneneuvos *Anni Rimpiläinen*, lvm (kevällä 2013 tilalle ylitarkastaja *Seppo Serola*, Liikennevirasto)

Kunnanjohtaja *Mika Simoska*, Tervola

Asiantuntija *Kimmo Aalto*, MTK

Yrittäjä *Ari Rosti*, Pinassi Oy, Saaristo

Kansanedustaja (KD) *Sauli Ahvenjärvi*, (varalla *Anni Vasama*, kansanedustajan avustaja)

Kansanedustaja (vihreät) *Satu Haapanen*, (varalla *Alma Roberts*, kansanedustajan avustaja)

Erityisasiantuntija:

Kehittämispäällikkö *Tarja Lukkari*, Oulun yliopisto, Kajaanin yliopistokeskus, AIKOPA

3.2 Hyvinvointipalvelujen teemaryhmä

Hyvinvointipalvelujen teemaryhmän tehtävä oli edistää väestön hyvinvointia ja terveystasa-arvoa kehittämällä maaseudun palveluja ja arjen tukea. Teemaryhmän työ kohdistui ensi sijassa sosiaali- ja terveystieteisiin sekä perusopetukseen.

Työmuotoina ryhmä on käyttänyt kehittämistyön eri menetelmiä, selvityksiä ja julkisen vaikuttamisen keinoja. Näitä ovat olleet muun muassa verkostotyö, monipuolinen tiedotus, hankkeiden suunnittelu ja kommentointi, asiantuntijatyö, seminaarit, kannanotot ja lausunnot. Maaseudun hyvinvointipalvelujen teemaryhmän viides toimintakausi oli 1.1.2010–31.1.2014. Toimikautta jatkettiin vuodelle 2013 YTR-kokouksessa 24.9.2012 tehdyllä päätöksellä. Teemaryhmä kokoontui toimintavuoden aikana viisi kertaa ja lisäksi järjestettiin useita pienryhmä- ja hanketapaamisia.

Asiakaslähtöisten palvelujen kehittäminen

Teemaryhmä jatkoi maaseudun hyvien palvelukäytäntöjen ja arjen tuen ratkaisujen esiin tuomista hyvien palvelumallien kuvaamisen avulla. Vanhusten yksinäisyys on kasvava ongelma ja näin myös tähän liittyvä palvelujen ja tuen tarve. Teemaryhmä kuvasi Hetki puhelulle -palvelun, jossa vapaaehtoiset henkilöt soittavat yksinäisille vanhuksille ystäväpuheluja etukäteen sovitun suunnitelman mukaisesti. Lisäksi iäkkäiden yksinäisyys-temaan liittyen tuotiin esille e-palvelujen mahdollisuuksia. Tästä kertova ”Töpinää tossuun verkossa” juttu ilmestyi Korvesta ja valtateiltä -verkkolehdestä (1/2013).

Teemaryhmä piti esillä keskustelua lähipalveluista ja toi uusia näkökulmia keskusteluun, muun muassa Suomen Kuntaliiton Vaikuttavat lähipalvelut -hankkeen käyttöön. Maaseudun palveluohjelman (MPO) esiselvityshankkeessa samoin kuin Green care:n parissa tehtävä työ jatkui vuonna 2013. MPO-hanke järjesti Maaseudun politiikkadialogi -työpajan keväällä 2013 ja alkukesästä ilmestyi hankkeen esiselvitysvaiheen raportit. MPO:n jatkohankkeen suunnitelma kirjoitettiin alkusyksystä 2013. Green care:n osalta teemaryhmän asiantuntija oli mukana kansallisessa Green care -neuvottelukunnassa ja VoiMaa! -hankkeen ohjausryhmässä. Lisäksi asiantuntija toimi ohjaajana Green care -yrittäjien työhyvinvointia koskevassa selvityksessä (THL, Jyväskylän toimipiste).

Maaseudun nuorten hyvinvointi

Myös työ nuoriso-teeman parissa jatkui. Teemaryhmä on halunnut nostaa maaseudun nuorten hyvinvoinnin nykyistä vahvemmin julkiseen keskusteluun. Palvelujen ja avun loitontuminen maaseudulta ei koske ainoastaan iäkkäitä vaan yhtäläillä myös nuoria liikkumismahdollisuuksien puuttuessa tai ollessa rajalliset. Etsivä nuorisotyö on yksi matalan kynnyksen erityisnuorisopalvelu. Teemaryhmä selvitti miten tätä tehdään maaseudulla ja siitä syntyi artikkeli ”Etsivä nuorisotyö tavoittaa tietokoneelle jämähtäneitä nuoria” (Maaseudun Tulevaisuus 12.4.1013).

Ikäihmisten asumisratkaisut maaseudulla

Ikäihmisten asumisratkaisujen kehittäminen maaseudulla oli teemaryhmän kolmas toiminnan painopiste vuonna 2013. Kuntien järjestämien yhteisöasumispalvelujen ohella teemaryhmä halusi nostaa esiin omaehtoisesti muodostuvien asuinyhteisöjen tarjoamia mahdollisuuksia. Teemaryhmällä oli vuoden aikana monipuolista toimintaa tähän liittyen. Aiheesta koottiin kirjallisuuskatsaus, jonka pohjalta teemaryhmä toi kehittämisehdotuksia maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman valmisteluun. Yhdessä MTK:n kanssa teemaryhmä etsi ja kartoitti käytännön esimerkkejä iäkkäiden asumisesta vuokralla tai omistusasunnossa maatiloilla tai tietoja niin sanotuista ”mummonmökkikylistä”. Lisäksi teemaryhmän aloitteesta kirjoitettiin artikkeli ”Seniorikylä houkuttelee hyväkuntoisia eläkeläisiä” (22.2.2013) sekä kaksi vierasyliötä Maaseudun Tulevaisuudessa: ”Seniori- ja hoivamaatila voi olla tulevaisuuden uusi asumismuoto” (28.3.2013) ” ja Koti syrjässä, mutta palvelut lähelle” (10.6.2013). Lopuksi teemaryhmä työsti aiheesta esitteen ”Iäkkäiden yhteisöllinen asuminen maaseudulla”, joka sisältää sekä käytännön esimerkkejä että kirjallisuuskatsauksen. Esite toteutettiin yhteistyössä Maaseutuasumisen teemaryhmän kanssa siten, että Hyvinvointipalvelujen teemaryhmä kustansi esitteen suunnittelun ja sähköisen version ja Maaseutuasumisen teemaryhmä rahoitti esitteen painetun version (1000 kpl). Iäkkäiden yhteisöllinen asuminen oli esillä myös Asuinmaaseutu-seminaarissa (8.4.2013), joka järjestettiin yhteistyössä Maaseutuasumisen teemaryhmän kanssa.

Teemaryhmä edisti myös vanhusten perhehoidon kehittymistä maaseudulla yhteistyössä sekä Perhehoitoliiton että Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen kanssa. Teemaryhmän asiantuntija toimi Perhehoitoliiton Tunne perhehoito -hankkeen ohjausryhmässä sekä teki yhdessä liiton kanssa kuntakyselyn perhehoidon tilasta ja kuntien kiinnostuksesta ottaa iäkkäiden perhehoito osaksi kunnan asumispalveluja. Teemaryhmä oli myös mukana (ja alkuun saattajana) Maa- ja kotitalousnaisten Keskuksen ”Perhehoito apu vanhuksille ja mahdollisuus maaseudulle” -hankkeessa. Hankkeessa tehtiin yksi opinnäytetyö (AMK), jossa teemaryhmän asiantuntija toimi tutkimuksen alkuun saattajana ja toisena ohjaajana. Iäkkäiden perhehoito on jännitteinen kenttä, ja siitä on olemassa vain vähän tietoa. Lisäksi perhehoidosta liikkuu väärää tietoa julkisuudessa. Teemaryhmän asiantuntija kirjoitti perhehoitoon sisältyvistä näkökulmista artikkelin Tammelin & Ilmarinen: ”Vanhusten perhehoidon jännitteet”, joka julkaistiin Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti Januksessa (Volume 21, 3/2013).

Muu toiminta

Teemaryhmän asiantuntija osallistui YTR:n järjestämään verkostosparraukseen ja teemaryhmätyön uudistamisen suunnittelutyöhön. Elämänlaatuverkoston hankesuunnitelma kirjoitettiin yhdessä kulttuuriteemaryhmän kanssa loppuvuodesta 2013. Niin ikään vuonna 2013 kirjoitettiin kuudetta maaseutupoliittista kokonaisohjelmaa ja Maaseutukatsausta. Teemaryhmä on koonnut ja tuottanut tietoa edellä mainittuihin julkaisuihin erityisesti sosiaali- ja terveystalvveluista ja perusopetuksesta.

Teemaryhmän jäsenet ovat olleet mukana useissa palveluja kehittävässä verkostoissa ja kehittämiss-hankkeissa tuoden niiden valmisteluun ja toteuttamiseen maaseutunäkökulmaa. Jäsenet ovat pitä-neet lukuisia esitelmiä, sekä laatineet mielipide- ja asiantuntijakirjoituksia muun muassa Green ca-reen, kouluverkkokysymyksiin, vanhusten hyvinvointiin ja palveluihin sekä lapsiperheiden arkeen liittyen.

Arvio toiminnasta

Ajankohtaisia maaseutupoliittisia aiheita onnistuttiin nostamaan esille lehtikirjoituksissa, ja teema-ryhmä teki hyvän toimintamallin (Haloo-hanke) kuvauksen. Uuden tiedon tuotannossa onnistuttiin hyvin: teemaryhmä teki vuoden aikana yhden tutkimuksen (Iäkkäiden perhehoidon tila ja kehitys-näkymät kunnissa), yhden esitteen (Iäkkäiden yhteisöllinen asuminen maaseudulla) sekä Green care -yrittäjien työhyvinvointi -esiselvityshankkeen. Iäkkäiden perhehoitoa käsittelevässä Janus-artikkelissa heräteltiin yhteiskunnallista keskustelua erityisesti sosiaalialan ammattihenkilöstön ja tutkijoiden keskuudessa. Sen sijaan nuorisoteema jäi suunniteltua vähemmälle huomiolle vuonna 2013.

Teemaryhmän tavoitteena on ollut osallistua asiantuntijatahona erilaisiin maaseudun hyvinvointia ja palveluja koskeviin keskusteluihin ja hankkeisiin sekä varmistaa, että maaseutunäkökulma tulee huomioiduksi palveluja koskevassa päätöksenteossa. Vaikka teemaryhmä toimi aktiivisesti asioiden eteen ja sen jäsenet ovat tahoillaan olleet kuultavana ja mukana päätösten valmistelussa, niin ryhmä oli toimikauden päättyessä edelleen suhteellisen tuntematon toimija. Tässä olisi selkeä tiedottami-sen paikka tulevalle teemaverkostotoiminnalle. Lisäksi olisi tärkeää olla vahvemmin mukana poli-tiikkaohjelmien valmistelussa sekä tehdä tiiviimmin yhteistyötä eri oppilaitosten kanssa.

Hyvinvointipalvelujen teemaryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja:

Tutkimusprofessori, osastajohtaja *Sakari Karvonen*, Terveiden ja hyvinvoinnin THL

Jäsenet:

Erikoistutkija *Kari Gröhn*, STM

Toiminnanjohtaja *Liisa Häme*, Päijänne-Leader ry

Yrittäjyyden asiantuntija *Tarja Jutila*

Yksikön johtaja *Arja Jämsén*, Itä-Suomen Sosiaalialan osaamiskeskus

Sosiaalityön lehtori *Arja Kilpeläinen*, Lapin yliopisto

Kehittämisjohtaja *Marita Pikkarainen*, Kainuun Sote

Sosiaalityöntekijä *Pirja Peltomäki*, Sipoon kunta

Sivistysjohtaja *Taina Peltonen*, Mänttä-Vilppula, Suomen Lähikoulut ry

Tutkija *Sami Tantarimäki*, Turun yliopisto

Erityisasiantuntija *Eeva-Liisa Virnes*, Suomen Kuntaliitto

Neuvotteleva virkamies *Anne-Marie Välikangas*, VM kuntaosasto

Erikoistutkija *Anja Yli-Viikari*, MTT
Erityisasiantuntija *Christell Åström*, Suomen Kuntaliitto

Erityisasiantuntija:

Erikoistutkija *Katja Ilmarinen*, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL (1.1.–31.10.2013).

Erikoistutkija *Marika Kettunen*, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL (1.11.2013–31.1.2014)

3.3 Kansalaistoiminnan teemaryhmä

Vuodesta 2006 toimineen kansalaistoiminnan teemaryhmän vuosi oli vilkas. Kysyntä kansalaistoiminnan teemaryhmän ydinteemoja kohtaan on kasvanut vuosi vuodelta. Tarve lähidemokratian ja maaseudun palvelujen järjestämiseksi uusin tavoin julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä vain kasvaa kuntauudistuksen edetessä ja julkisen talouden vaikeuksien kasvaessa.

Lähidemokratia vuoden tärkein teema

Erityisen paljon vuoden aikana puhututti lähidemokratia. Luottamus kunnallista päätöksentekoa ja edustuksellista demokratiaa kohtaan on ollut huolestuttavan heikkoa kunnissa jo nyt. Kuntaliitosten myötä tilanne uhkaa muuttua entistä huonommaksi. Etäisyys päättäjien ja kuntalaisten välillä kasvaa ja yhä pienempi kuntalaisten joukko päättää yhä suuremmissa ja sisäisesti heterogeenisemmissä kunnissa yhä suuremmista asiakokonaisuuksista. Tarvitaan uudenlaisia ratkaisuja, joilla annetaan kuntalaisille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa edustuksellisen demokratian ohella myös suoraan. Maaseutukunnissa tarvitaan uudenlaisia keinoja erityisesti alueellisen vaikuttamisen ja paikallisen asiantuntemuksen vahvistamiseksi. Lähidemokratian kehittäminen on yksi suurimpia maaseutupolitiikan lähivuosien haasteista.

Kansalaistoiminnan teemaryhmä nosti työssään esille näitä kysymyksiä ja ratkaisuja niin eduskunnassa, valtiovarainministeriön kuntalakia koskevassa uudistustyössä, Kuntaliitossa kuin kunnissa ja kansalaistoimijoiden keskuudessa eri puolilla Suomea. Teemaryhmän erityisasiantuntija Ritva Pihlajaa käytettiin ahkerasti lähidemokratian asiantuntijana, puhujana ja kirjoittajana sekä politiikkatason valmistelutyössä että käytännön kehittämistoiminnassa. Alustuksia pidettiin mm. Kristiinankaupungissa, Lappeenrannassa, Seinäjoella, Raahessa, Vaasassa, Kaustisilla, Suomussalmella, Ylitorniolalla, Rovaniemellä Salossa, Tampereella ja Kuopiossa, Kuntaliitossa, Raha-automaattiyhdistyksessä, eduskunnassa sekä opintokeskusten webinaariluentona. Erityisesti kannattaa mainita puolueiden kasvava kiinnostus lähidemokratiaa kohtaan. Vuoden kuluessa aihe oli esillä vihreiden, RKP:n, SDP:n sekä keskustan järjestämissä tilaisuuksissa.

Tämä teemaryhmän asiantuntijatyö oli suoraa jatkoa vuoden 2012 toiminnalle. Lähidemokratia nousi tuolloin hiukan yllättäenkin tärkeimmäksi teemaksi, kun ministerit Henna Virkkunen ja Anna-Maja Henriksson kutsuivat Ritva Pihlajan tekemään selvityksen lähidemokratiasta yhdessä tutkija Siv Sandbergin (Åbo Akademi) kanssa. Selvitys julkaistiin valtiovarainministeriön julkaisusarjassa syyskuussa 2012 (*Alueellista demokratiaa? Lähidemokratian toimintamallit Suomen kunnissa*, VM 27/2012).

Maaseudun palveluihin uusia näkökulmia

Toinen kansalaistoiminnan teemaryhmän tärkeä teema on maaseudun palvelut, näkökulmana palvelujen uudet järjestämistavat yhteistyössä julkisen, yksityisen sekä kansalais- ja järjestötoimijoiden kesken.

Teemaryhmän vuosina 2008-2010 yhteistyössä Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin kanssa toimintansa tiedolliseksi perustaksi toteuttamassa *Kolmas sektori maaseutukunnissa* – tutkimushankkeessa hahmoteltu maaseutukuntien palvelujen järjestämisen ”kova kehä” nousi vuoden 2013 aikana uudelleen keskusteluun. Vaikka tutkimuksen julkaisemisesta on kulunut jo muutama vuosi, johtopäätökset maaseutukuntien talousahdingon käytännön seurauksista ja kolmannen sektorin suurista haasteista ovat edelleen ajankohtaisia, vielä aiempaakin konkreettisemmin ja vakavammin. Nämä kysymykset ovat lähidemokratian ohella maaseutupolitiikan ydinteemoja myös tulevana vuosina.

Maaseudun palveluja koskevaa työtä tehtiin osallistumalla muun muassa

- Kuntaliitossa toteutetun maaseudun palveluohjelman esiselvityksen ohjaukseen ja palveluohjelman suunnitteluun, yhteistyössä neljän muun YTR:n teemaryhmän erityisasiantuntijan kanssa,
- Helsingin yliopiston Ruralia-instituutissa toteutettavaan Osuustoiminnalliset palvelumallit OPAMA -tutkimushankkeen ohjaukseen,
- Raha-automaattiyhdistyksen avustushenkilökunnan koulutukseen koskien kolmatta sektoria ja julkista valtaa sekä
- alustajana tilaisuuksiin, joissa aiheena olivat maaseudun palvelut tai järjestöt palvelujen tuottajana ja työllistäjänä.

Juoksemallakin on jääty jälkeen

Kansalaistoiminnan teemaryhmän aihepiiri elää ja hengittää poikkeuksellisen vahvasti ajankohtaisen yhteiskunnallisen keskustelun ja poliittisen ilmapiirin mukana. Aihepiiriin liittyvän politiikka-vaikuttamisen ja käytännön kehittämistyön pohjaksi tarvitaan tästä syystä jatkuvasti uutta tietoa, joka perustuu paitsi tutkittuun tietoon, myös ajankohtaisen yhteiskunnallisen ja poliittisen tilanteen analyysiin, vuoropuheluun kentän toimijoiden kanssa sekä arvioihin tulevaisuuden kehityssuunnista.

Toimijoita näissä kysymyksissä ja tällä kentällä on Suomessa kovin vähän, ja siksi on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, miten teemaryhmän aihepiiriin liittyvä työ jatkossa resursoidaan. Kansalais- ja järjestötoimijoiden sekä julkisen vallan uusien yhteistyömuotojen kehittäminen maaseutuoloissa edellyttää edellä mainittua uuden tiedon tuottamista, jatkuvaa yhteiskuntapoliittista analyysiä ja tämän tiedon edelleen välittämistä. Kansalaistoiminnan teemaryhmässä on sen seitsemän toimintavuoden aikana tietoisesti panostettu juuri tähän työhön.

Tämä on samalla kuitenkin tarkoittanut sitä, etteivät resurssit ole riittäneet laajempien verkostojen rakentamiseen ja kentän toimijat tehokkaasti tavoittavan ja liikkeelle laittavan kehittämistyön käynnistämiseen. Julkisen vallan olisi ohjattava huomattavasti nykyistä enemmän resursseja tällaiseen työhön, sekä valtakunnallisella että paikallisella tasolla. Tämä on sitä tärkeämpää, mitä niukemmiksi julkisen sektorin omat resurssit huoltosuhteen vinoutuessa ja julkisen talouden kiristyessä käyvät.

Kansalaistoiminnan teemaryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja:

dosentti *Heikki Kukkonen*

Jäsenet:

kaupunginjohtaja *Kaarina Daavittila*, Pudasjärven kaupunki
verksamhetsombud *Sebastian Gripenberg*, Svenska Studiecetralen

innovointipäällikkö *Anne Ilvonen*, Opintotoiminnan Keskusliitto
kehittämispäällikkö *Hannu Ala-Sankola*, Suomen Nuorisoseurat ry
maaseutukehittäjä *Seija Korhonen*, Tervo
liiketoiminta-asiamies *Juha Kuisma*, Suomen Kylätoiminta ry
erityisasiantuntija *Päivi Kurikka*, Suomen Kuntaliitto
johtaja *Eeva Kuuskoski*, SOSTE ry (jatkoj jäsenenä siirryttyään eläkkeelle
1.4.2013)
kunnanjohtaja *Juhani Laasanen*, Vimpelin kunta
maakuntaneuvos *Eeva Nurmi*
kunnanjohtaja *Seppo Ruhanen*, Hirvensalmen kunta
tutkija *Heikki Susiluoma*
toiminnanjohtaja *Airi Tella*, Maaseudun Terveys- ja lomahuolto ry
toiminnanjohtaja *Paula Yliselä*, Maaseudun Sivistysliitto

Teemaryhmän sihteeri:

erityisasiantuntija *Ritva Pihlaja*, Suomen Nuorisoseurat ry/YTR (1.1.-31.5.2013 ja 1.9.-31.12.2013)

3.4 Kulttuuriteemaryhmä

Maaseutupolitiikanyhteistyöryhmä oli asettanut teemaryhmän kaudelle 2010–2013. Toimikausi oli järjestyksessään teemaryhmän viides.

Teemaryhmän vuoden 2013 toiminnan tavoitteina oli maaseudun kulttuuriohjelman toteuttaminen, teemaryhmän toiminnan uudistaminen sekä osallistuminen kuudennen maaseutupoliittisen ohjelman valmisteluun sekä vaikuttaa tulevan EU-ohjelmakauden ohjelmien painopisteisiin. Toimintaa suunniteltiin seuraaviin aihekokonaisuuksiin: sähköiset kulttuuripalvelut, kulttuuripalveluiden kehittäminen ja käyttäjälähtöinen suunnittelu, kulttuurin hyvinvointivaikutukset, pienten kuntien kirjastot sekä kulttuuriympäristön arvo.

Toiminta

Kulttuuriteemaryhmän erityisasiantuntija oli mukana suunnittelemassa YTR-verkoston keskeisille toimijoille suunnattua verkostosparrausta ja organisoimassa sparraustilaisuuksia. Vuoden 2013 aikana verkostosparraus tilaisuuksia järjestettiin yhteensä 4 kpl.

Kulttuuriteemaryhmä osallistui aktiivisesti maaseutupoliittisen kokonaisohjelman valmisteluun, maaseutukatsauksen valmisteluun, Leader-ryhmien paikallisten kehittämisstrategioiden arviointiin (näkökulma: kulttuuri, osallisuus, laaja hyvinvointikäsitys ja luovat alat/kulttuuriyrittäjyys), rakennerahasto ohjelman (ESR) valmisteluun (kulttuurin hyvinvointivaikutusten mukaan saaminen), kulttuurimatkailun strategian päivittämiseen sekä lausunnon valmisteluun yhteispalvelupisteiden kehittämisestä.

Maaseudun kulttuuripalvelujen kehittämisen painopisteenä teemaryhmän toiminnassa oli kuntien kulttuuritoiminnan vahvistaminen. Teemaryhmä osallistui kuntien kulttuuritoiminnan kehittämissuunnitelmien KUULTO -toimintakokeilujen haastatteluihin ja avusti tutkimushankkeen toteuttamisessa.

Kulttuuriteemaryhmä kokosi ja julkaisi kuntien kulttuuritoimelle ja paikallisten kulttuuritoimijoiden tueksi julkaisun ”Kulttuuritoiminnan muutostilanteet kunnassa”. Julkaisu tehtiin yhteistyönä OKM:n ja Kansalaisopistojen liiton kanssa. Julkaisun tekstien kokoamisessa hyödynnettiin laajasti

verkoston osaamista mm. Museoliitosta ja Kuntaliitosta. Julkaisua jaettiin Kuntamarkkinoilla sekä se postitettiin jokaiseen Suomen kuntaan.

Maaseudun ja pienten kuntien kulttuuritoiminnan järjestämisen erityiskysymykset olivat esillä 10.9.2013 järjestetyssä seminaarissa ”Kulttuuria harvassa”. Seminaari järjestettiin yhteistyönä Kuulto-hankkeen sekä harvaan asutun maaseudun teemaryhmän kanssa. Seminaarissa oli noin 60 osallistujaa.

Kulttuuriteemaryhmä ja Suomen humanistisen ammattikorkeakoulu (HUMAK) aloittivat yhteistyössä sähköisten kulttuuripalvelujen kartoittamisen. HUMAK:n oppilaat tekevät opintojen harjoitustyönä selvityksen sähköisistä kulttuuripalveluista sekä listaavat tärkeimmät sähköisten kulttuuripalvelujen tuotamisessa huomioitavat asiat. Työvalmistuu helmi-maalliskuussa 2014.

Kulttuuriteemaryhmä suunnitteli ja toteutti opintomatkan Walesiin yhteistyössä Maaseutuverkostoyksikön kanssa. Matkalle oli 30 osallistujaa eri puolilta Suomea ja eri kulttuuritoiminnan aloilta.

Kulttuurimatkailuseminaari pidettiin 9.4.2013 Musiikkitalossa Helsingissä. Seminaari tehtiin yhteistyössä OKM:n, MEK:n, Kulttuurimatkailun katto-ohjelman, matkailun teemaryhmän ja kulttuuriteemaryhmän kanssa. Seminaarin osallistui noin 160 henkilöä.

Kulttuuriteemaryhmä kokousti viidesti vuoden aikana.

Arvio toiminnasta

Kuluvaa vuotta kuvasti YTR:n toiminnan ja teemaryhmien toiminnan uudistaminen sekä keskustelut kuntarakenteen ja kuntien tehtävien muutoksista. Näiden asioiden työllistävyyttä ei osattu ottaa huomioon toimintaa suunniteltaessa ja siksi muutamat suunnitellut tehtävät (kulttuurimaisema, pienten kuntien kirjastot) ja tapahtumat eivät toteutuneet. Teemaryhmien uuden toimintatavan luominen ei ollut prosessina turha, sillä samalla teemaryhmien keskinäinen yhteistyö sekä vastuunottaminen yhteisistä YTR:n asioista ovat lisääntyneet.

Kulttuuriteemaryhmän tavoitteena oli lisätä tietoa kunnan velvollisuuksista kulttuuritoiminnan järjestäjänä, ja siinä onnistuttiin sillä julkaisusta on tullut hyvää palautetta ja teemaryhmän erityisasiantuntija on ollut puhumassa aiheesta useammassa seminaarissa.

Kulttuurimatkailun kansallinen kehittämistyö on lähtenyt hyvin käyntiin OKM:n ja MEK:n (TEM) yhteistyönä. Kulttuurimatkailun kehittämisen alkuvaiheessa teemaryhmä oli vahvemmin mukana kulttuurimatkailun verkoston ja kehittämistyön tuen muodostamisessa. Tulevaisuudessa rooli on olla yksi verkostotyön tukija ja osa verkostoa.

Kulttuuriteemaryhmän kokoonpano

erityisasiantuntija, *Ditte Winqvist*, Kuntaliitto
erityisasiantuntija, *Hanna Susitaival*, TAIKE Pohjois-Karjala
kirjastonjohtaja, *Ritva Niemeläinen*, Kuusamon kaupunginkirjasto
kulttuuripäällikkö, *Vivan Lygdbäck*, Kulturösterbotten
lehtori, *Katriina Siivonen*, Åbo Akademi
projektipäällikkö, *Juha-Pekka Natunen*, Rautjärven kunta
rehtori, *Leea Keto*, Kansalaisopistojen liitto / Järvilakeuden kansalaisopisto
tiedottaja, *Pipsa Salolammi*, Suomen kylätoiminta ry
TKI-päällikkö, *Timo Parkkola*, Suomen humanistinen ammattikorkeakoulu
toiminnanjohtaja, *Veli-Matti Karppinen*, Kainuun Nuotta ry.

yrittäjä, *Leena Haavisto*, Ilorannan tila
puheenjohtaja: kulttuuriasianneuvos, *Kirsi Kaunisharju*, OKM
sihteeri: erityisasiantuntija, *Heli Talvitie*, OKM

Asiantuntijajäsenet:

hyvinvoinnin koulutus ja tutkimuskeskuksen johtaja, *Merja Saarela*, Hämeen ammattikorkeakoulu
koordinaattori, *Marianne Koski*, Museovirasto
toiminnanjohtaja, *Marketta Luutonen*, Käsi- ja Taideteollisuusyhdistys ry
toiminnanjohtaja, *Piia Kulin*, Sisä-Suomen tanssinaluekeskus
taidejohtaja, *Anna Villkuna*, Kaakontaide – hanke

3.5 Luonnontuotealan teemaryhmä

Luonnontuotealan teemaryhmän keskeisinä tehtävinä on koota luonnontuotealan kehittämiskonsortiota ja vastuuhenkilöverkostoa, valmistella alan toimintaohjelma ja edistää alan tutkimus- ja kehittämishankkeita sekä lisätä alan ammatillisen koulutuksen kehitystyötä. Teemaryhmän toimikausi on 1.1.2010 – 31.12.2013.

Luonnontuoteyrittäjyyttä tukevaa toimintaa

Teemaryhmä kokoontui vuoden 2013 aikana neljä kertaa. Kokouksissa on tarkasteltu alan ajankoh-
taisia kysymyksiä, teemaryhmälle kuuluvia maaseutupoliittisia kysymyksiä sekä innovaatioympä-
ristön rakentumista. Lisäksi kokouksissa on kuultu asiantuntijoita mm. tulevan ohjelmakauden ra-
hoitusohjelmien valmistelusta, uuselinarvikesäädöksistä, luomuluonnontuotteita koskevan toimin-
tamallin kehityksestä sekä alan hallinnosta, rahoitusmahdollisuuksista ja tutkimus- ja kehittämis-
toiminnasta. Villikasvien uuselinarvikekysymyksen osalta teemaryhmä neuvotteli viranomaisten
kanssa sekä auttoi käynnistämään lisätietoa kokoavat hanketyöt.

Luonnontuotealan ennakointityön toteuttamista, toimintaohjelman sisällön täsmentämistä ja alan
verkoston jatkekehittämistä varten teemaryhmän kokoama LT-INNO -hanke jatkoi työtään vuoden
2013 aikana. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman rahoittamaa alueitten välistä hanketta
toteutetaan kolmen ELY-keskuksen toiminta-alueella Lapissa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Etelä-
Pohjanmaalla. Hanke on kytketty Etelä-Savon ja Keski-Pohjanmaan vastaavien hankkeiden toteu-
tukseen. Teemaryhmä on tähdännyt ohjelmatyön valtakunnallistamiseen muun muassa yritystietoja
kokoamalla, jolloin kyselytutkimukset kattavat koko maata. Työllä luotiin pohjaa luonnontuotealan
kehittämiskonsortion toiminnalle. Konsortiossa ovat tässä vaiheessa mukana MTT, Metsäntutki-
muslaitos, Helsingin, Itä-Suomen, Turun ja Oulun yliopistot, Teknologian Kehittämiskeskus KE-
TEK Oy sekä Rovaniemen ja Oulun seudun ammattikorkeakoulut.

Teemaryhmä kokosi toimenpide-ehtotuksia uuteen maaseutupoliittiseen kokonaisuohjelmaan sekä
metsäpoliittiseen selontekoon. Teemaryhmän sihteeri on vastannut luonnontuotealan näkökulmasta
Kansallisen Metsäohjelman 2015 (KMO) toteutumisen seurannassa. Luonnontuotealan kehittämis-
kysymyksiä esiteltiin Metsäneuvoston kokouksessa ja retkeilyllä. Luonnontuotealan tarpeita on tuo-
tu esille myös käynnistyneessä PEFC-metsäsertifiointin standardin ja kriteerien uudistamistyössä.
Teemaryhmä on edistänyt luonnontuotealan ammatillisen koulutuksen kehittämistyötä osallistumal-
la alan ammattitutkinnon uudistamiseen ja oppimateriaalien suunnitteluun. Lisäksi on osallistuttu
Opetushallituksen käynnistämään selvitystyöhön luonnontuotealan sekä kauneudenhoito- ja hius-
tenhoitoalan ammatillisen koulutuksen uusista osaamistarpeista.

Luonnontuotteiden terveystaikutuksia ja kytkeytymistä hyvinvointialaan on teemaryhmän osalta tuotu esille osallistamalla green care -toiminnan keskusteluun ja kehittämiseen. Tavoitteena on laaja-alainen näkemys green care -toimintaan kytkeytyvistä ja soveltuvista mahdollisuuksista.

Kansainvälisiä yhteyksiä on parannettu osallistamalla kansainväliseen hankevalmisteluun, hyödyntämällä yhteistyötahojen verkostoja sekä tiedonhaun avulla. Uusia mahdollisuuksia on tarjonnut COST-hanke, jossa rakentuu laaja eurooppalainen luonnontuotealan tutkimus- ja toimijaverkosto. Teemaryhmän sihteeri ja jäseniä osallistui Maaseutuverkostoyksikön järjestämälle opintomatkalta Saksaan Grune Woche -messuille. Teemaryhmä osallistui luonnontuotealan kansainvälisen tutkimusseminaarin valmisteluun ja toteuttamiseen 12.–13.11.2013 Espoossa. Tapahtumaan osallistui 100 tutkijaa kymmenestä eri maasta.

Tiedotusta ja seminaareja

Teemaryhmä tiedotti uutiskirjeellä luonnontuotealaan liittyvistä asioista viikoittain alan yrittäjille ja toimijoille (jakelulistalla noin 1200 henkilöä) yhteistyössä Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry:n kanssa. Teemaryhmän työstä välitettiin tietoa myös jakamalla alan tiedotteita ja esitteitä muun muassa useissa seminaaritilaisuuksissa sekä pitämällä puheenvuoroja seminaareissa ja työryhmissä.

Teemaryhmä järjesti luonnontuotealan valtakunnalliset päivät Mikkelissä lokakuussa yhteistyössä alan toimijoiden kanssa. Osallistujia oli seminaarissa noin 80 henkilöä, retkeilyllä 50 henkilöä ja iltatilaisuudessa noin 50 henkilöä. Päivillä tutustuttiin alueelliseen yrittäjyyteen ja kehitysohjelmaan, tarkasteltiin alan ajankohtaiskysymyksiä sekä paneuduttiin luonnontuotteiden uusiin mahdollisuuksiin ja yhteistyösuuntiin.

Teemaryhmä järjesti alan toimijoiden kanssa luonnontuotealan esittelytilaisuuden kansanedustajille ja heidän avustajilleen Eduskunnassa 14.3.2013. Lisäksi teemaryhmä järjesti yhdessä elintarvikealan OSKE-ohjelman toimijoiden ja Arktiset Aromit ry:n kanssa marja-alan kansainvälisiä markkinoita tarkastelevan seminaarin ja senssitapahtuman (show room) Helsingissä 26.3.2013. Seminaari kokosi liki 120 osallistujaa.

Luonnontuotealan teemaryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja:

Ryhmäpäällikkö *Anne Ristioja*, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Varapuheenjohtaja:

Professori *Oiva Nissinen*

Jäsenet:

Asiakaspäällikkö *Marja Uusitalo*, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus

Professori *Olli Saastamoinen*, Itä-Suomen yliopisto

Ohjelmajohtaja *Jukka Lähteenkorva*, Foodwest Oy, Elintarvikekehityksen klusteriohjelma

Kehityspäällikkö *Leena Favén*, Teknologiakeskus KETEK Oy, Uusiutuva metsäteollisuus -klusteriohjelma

Luonnontuotetoimialakehittäjä *Irja Mäkitalo*, ProAgria Lappi

Kouluttaja *Heli Pirinen*, Kainuun ammattiopisto

Viestintäsuunnittelija *Rauno Jussila*, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Yliopettaja *Hilkka Jankkila*, Rovaniemen ammattikorkeakoulu

Toimialapäällikkö *Anna Vainikainen*, Elintarviketeollisuusliitto / Luonnontuoteteollisuusyhdistys (9/2011-1/2013)

Elintarvikeasiantuntija Mari Jääskeläinen, Elintarviketeollisuusliitto / Luonnontuoteteollisuusyhdistys (2/2013 alkaen)

Luontoyrittäjä *Katri Kranni*, Suomen luontoyrittäjyysverkosto ry

Teknologia-asiantuntija *Kari Ruokonen*, Tekes

Neuvotteleva virkamies *Pertti Hämäläinen*, työ- ja elinkeinoministeriö

Neuvotteleva virkamies *Ville Schildt*, maa- ja metsätalousministeriö

Tutkimusjohtaja *Laura Höijer*, ympäristöministeriö

Erityisasiantuntija:

Projektipäällikkö *Juha Rutanen*, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, Seinäjoki

3.6 Luonto- ja maisemapalvelut teemaryhmä

Luonto- ja maisemapalvelut -teemaryhmä toimikausi oli 1.1.2012–31.1.2014. Teemaryhmän visio, tavoitetilä, tähtää vuoteen 2020. Tällöin maisema- ja luontopalvelut on tunnettu yrittäjyyden muoto ja yrittäjät ovat osaavia ammattilaisia. Yrittäjyys on kannattavaa, a edistää luonnon monimuotoisuuden säilymistä ja parantaa vesien tilaa. Yrittäjät ja toimijat toimivat verkottuneesti.

Toiminta

Teemaryhmä teki tunnetuksi työmahdollisuuksia yhdistämällä alan yrittäjyyttä muun muassa puun- tuotannon ja maatalouden yhteyteen. Tavoitteena on, että nivomalla yhteen eri aloja monialayrittäjyydeksi saadaan yrittäjille ympärivuotista työllistymistä ja pysyviä työpaikkoja maaseudulle.

Teemaryhmä kokoontui neljä kertaa, joissa teemoina olivat yhteistyö kunta-asiakkaan kanssa tien- varsimaisemanhoidon edistämiseksi casekuntana Jyväskylän kaupunki, yhteistyö LUMAKO- koulutushankkeen kanssa, Pohjois-Karjalan alueen luonnonhoidon työt erityisesti vesiensuojelun näkökulmasta sekä yhteistyön jatkaminen Koneyrittäjien Liiton kanssa.

Teemaryhmä kokosi toimenpide-ehdotuksia valmistelussa olleeseen maaseutupoliittiseen kokonais- ohjelmaan. Painopisteenä olivat luonnon- ja maisemanhoidon lisäksi laajemmin ekosysteemipalve- lut sekä hajautetut uusiutuvat energiat. Teemaryhmän erityisasiantuntija osallistui virkamiesten kanssa sidosryhmäneuvotteluihin seuraavasti: Vihreä liitto, Perussuomalaiset, ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. Hän raportoi Kansalliseen Metsäohjelmaan 2015 sovitusta toimenpi- teistä.. Teemaryhmä on toiminut aktiivisestiideoimansa ja valmistelemansa luonnon- ja maiseman- hoidon koulutusohjelman toteutuksessa ohjausryhmässä, Osaavasta ympäristönhoidosta vetovoimaa ja uutta työtä maaseudulle -koulutusohjelman toteutti Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti mar- raskuusta 2011 lokakuuhun 2013. Teemaryhmä osallistui Maj ja Tor Nesslingin Säätio järjestämän ekosysteemipalvelut-seminaariin toteutukseen Hanasaareissa 4.12.2013.

Alan asiakkaiden, tuottajien, kehittäjien, viranomaisten ja sidosryhmien luonto- ja maisemapalve- luiden osaamista edistettiin viestimällä uutiskirjeissä alan koulutustarjonnasta, hanketoiminnasta, tutkimuksista ja hallinnon kehittymisestä. Palvelujen uusien toteutusmallien osalta kehitystyötä teh- tiin, haasteena on töiden kausiluonteisuus ja toteutusmalleissa tulee edelleen yhdistää useita eri elinkeinoja yrittäjien ja työntekijöiden ympärivuotiseksi työllistymiseksi.

Teemaryhmä viimeisteli yhdessä matkailuteemaryhmän kanssa muistion, johon koottiin lähiajan luonnon- ja maisemanhoidon tarpeita matkailun näkökulmasta. Muistiota hyödynnettiin muun muas- sa maaseutupoliittisen kokonaisohjelman 2014–2020 laadinnassa ja viestinnässä. Teemaryhmä val- misteli yhdessä Koneyrittäjien liiton kanssa Luonnon- ja maisemanhoitoa taidolla -opasta, jonka

tavoitteena on esitellä alan töitä ja motivoida muun muassa maanomistajia innostumaan luonnon- ja maisemanhoidosta ja hankkimaan päteviltä yrittäjiltä palveluja. Opas tullaan julkaisemaan kesällä 2014 Asuntomessujen yhteydessä Jyväskylässä. Teemaryhmä osallistui metsäpoliittisen selonteon 2050 valmisteluun.

Teemaryhmä viestintä on koottu www.maaseutupolitiikka.fi-sivuille. Teemaryhmä lähetti uutiskirjeitä 10 kertaa noin 700 tilaajalle, joihin kuuluu asiantuntijoita, yrittäjiä, toimijoita, opettajia, kehittäjiä ja rahoittajia. Alan yritysten tunnetuksi tekoa varten koottiin luettelo, jossa on 36 yksittäisen yrityksen yhteystiedot ja 17 yrityshakemistoa. Harmillisen vähän saatiin koottua yksittäisten yritysten tietoja. Teemaryhmä tilasi viestintää varten kaksi lehtiartikkelia: Yksityistien ympäristöhoito hyödyttää osakkaita ja Laidunnusta muiden mailla.

Yksi yhteisseminaari järjestettiin Vapaa-ajan asunnon maisemanhoito-seminaari Helsingissä 13.4.2013 Omakoti- ja Mökkimessujen yhteydessä, noin 110 osallistujaa vapaa-ajan asukkaista ja alan yrittäjistä yhdessä Omakotiliitto ry:n Vapaa-ajan asukkaiden kanssa.

Arvio toiminnasta

Teemaryhmän toiminta on ideoivaa, avointa ja innostuneesti eteenpäin katsovaa. Teemaryhmän vahvuutena on se, että mukana on julkisen ja yksityisen kysynnän edustajia, palvelutarjonnan kehittäjiä, opetusalan kehittäjiä sekä yritys- ja yrittäjätahoja. Teemaryhmän jäsenten toiminta tiivistyi entisestään.

Yhteisseminaari saavutti tavoitteensa niin osallistujien määrällä kuin laaja-alaisuudellaan mitattuna. Teemaryhmän viestinnän ansiosta tietoisuus luonto- ja maisemapalveluista kylä- ja paikallistasolla lisääntyi sekä vuorovaikutus eri toimijoiden välillä syveni. Töiden tunnetuksi tekoa varten ollaan haluttu toimia ruohonjuuritasolla.

Loppuvuodesta teemaryhmä työ oli päättymässä ja katse suuntautui uuteen ekosysteemipalveluverkostoon. Suomen ympäristökeskuksen, Itä-Suomen yliopiston ja Tapion kesken viimeisteltiin yhteistä hakemusta.

Luonto- ja maisemapalvelut teemaryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja:

Jouko Taskinen, rakennusinsinööri, Suomen Omakotiliitto ry

Varapuheenjohtaja:

Hannele Partanen, kehityspäällikkö, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry

Varsinaiset jäsenet:

Kimmo Aalto, asiantuntija, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Kimmo Härjämäki, suunnittelija, Lounais-Suomen ELY-keskus

Tiina Kanerva, vastaava suojelubiologi, Metsähallitus/Etelä-Suomen luontopalvelut

Jukka Koivumäki, toimitusjohtaja, Silvasta Oy

Markus Nissinen, ympäristöpäällikkö, Metsänomistajien liitto Länsi-Suomi ry

Juha Rutanen, projektipäällikkö, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Jari Ukkonen, yrittäjä, Ukkonen Highland Cattle

Ville Schildt, neuvotteleva virkamies, maa- ja metsätalousministeriö

Asiantuntijajäsenet:

Tomas Björkroth, yksikön päällikkö, Axxell, Brusaby
Hannu Neuvonen, kaupunginpuutarhuri, Lahden kaupunki
Tuomas Perheentupa, kehittämisjohtaja, Suomen kylätoiminta ry
Sanna Kasurinen, edistämispäällikkö, Suomen metsäkeskus, julkiset palvelut
Mari Rajala, luonnonvarayksikön päällikkö, Pirkanmaan ELY-keskus

Erityisasiantuntija:

Airi Matila, metsäasiantuntija, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio

3.7 Maaseutuasumisen teemaryhmä

Teemaryhmän toimikausi oli vuosille 2011–2013. Yleisenä kauden tavoitteena oli maaseutuasumisen edistäminen ja maallemuuton esteiden vähentäminen. Tarkemmin vuoden 2013 tavoitteena oli maaseudun maankäyttöön liittyvän keskustelun käyminen ja tietoisuuden lisääminen maankäyttöasioista aluetasolla.

Tapauksia, tiedottamista, suunnittelua

Huhtikuussa järjestetyssä Asuinmaaseutu-seminaarissa oli aiheena yhteisöllinen asuminen sekä tulevaisuuden energiantuotanto. Helsingissä yhteistyössä Hyvinvointipalvelut-teemaryhmän kanssa järjestetty seminaari kokosi noin 70 osallistujaa. Maaseutuasumisen teemaryhmä oli mukana yhteistyöverkostossa Maaseudun Sivistysliiton ja Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF:in kanssa, jotka järjestivät maaseudun maankäyttöön ja kyläkaavoitukseen liittyvät koulutustilaisuudet Tampereella, Seinäjoella ja Limingassa. Tilaisuudet ylittivät uutiskynnyksen hyvin. Lisäksi vuoden aikana teemaryhmän jäseniä oli mukana muissa alueellisissa tilaisuuksissa joko puhujana tai järjestäjäapuna.

Asumiseen liittyvää tutkimusta tarkasteltiin Maaseutututkijatapaamisessa elokuussa Kalajoella. Siellä kokoontui työryhmä otsikolla ”Kakkosasuminen, monipaikkaisuus ja maallemuutto”. Ryhmän viisi työpapereita käsittelevät muun muassa mökkeilijäsukupolvien muutosta, kakkosasumista tunturissa, ympäristöystävällisten valintojen tekemisen mahdollisuuksia eri asuinympäristöissä sekä sitä, millaisia hallinnollisia haasteita on vapaa-ajan asunnon muuttamisessa vakituiseksi asunnoksi. Työryhmä koettiin onnistuneeksi ja tarpeelliseksi.

Viestintä on keskittynyt lehtikirjoitteluun sekä verkkokirjoitteluun. Muun muassa puheenjohtajan kirjoittaman blogin löytää osoitteesta http://www.uva.fi/fi/blogs/expert/aluekehityksen_arki/. Lisäksi hän kirjoitti säännöllisesti Maaseudun Tulevaisuus -lehdessä vakiopalstalla. Muut kanavat ovat olleet esimerkiksi kylätoimijoiden MaaseutuPlus-kehti ja maaseutututkimuksen Maaseudun uusi aika -lehti. Vuoden aikana osallistuttiin myös tiiviisti YTR:ää ja sen teemaryhmiä koskevaan uudistustyöhön.

Maaseudun maankäyttö nousi keskusteluun

Vuoden 2013 aikana oli ympäristöministeriön johdolla käynnissä maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) toimivuuden kokonaisarviointi. Muutamia teemaryhmän jäseniä oli mukana kokonaisarvioinnin seurantaryhmässä. Seurantaryhmässä tuotiin painokkaasti esille muun muassa maaseudun rakentamisen kevyempää ohjaustarvetta, asianosaisten mukana olemisen tärkeyttä maankäytön suunnittelussa, valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden käytännön vaikutuksia maaseudulla sekä maankäyttökysymysten merkitystä maaseutuelinkeinojen toimintaan. Tämän kokonaisarvioinnin ollessa käynnissä kävi teemaryhmä keskustelua maaseudunkehittäjien kanssa saadakseen tietoa

maaseudun olosuhteista eri puolilta Suomea ja välittääkseen sitä tietoa eteenpäin. Molemminpuolinen vuorovaikutus oli tärkeää.

MRL:n tarkistustyöryhmän raportissa tuodaan esille muutamia maaseudun näkökulmasta hyödyllisiä jatkoselvitys- ja uudistustarpeita. Kyläyleiskaavoitusta koskevaa säännöstä halutaan tarkistaa. Lisäksi suunnittelutarvealueita koskevia määrittelyjä halutaan tarkastella erikseen taajamissa ja kaupunkien läheisellä maaseudulla sekä ydinmaaseudulla ja harvaan asutulla maaseudulla. Teemaryhmän yksi pääviesti viime toimikaudella onkin ollut, että maaseudulla ei ole tarvetta käyttää yhtä tarkkaa sääntelyä kuin kaupunkialueiden kaavoitus- ja rakennuslupakäytännöissä.

Maaseutuasumisen teemaryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja:

Professori, VTT, dekaani *Hannu Katajamäki*, Vaasan yliopisto

Jäsenet:

Arkkitehti SAFA, dosentti *Heikki Kukkonen* (teemaryhmän varapuheenjohtaja)

Kehitysjohtaja *Seppo Aho*, Lapin yliopisto

Ympäristöneuvos *Harry Berg*, Ympäristöministeriö

Hankekoordinaattori *Eija Eloranta*, Turun yliopisto/ Brahea (Onni kutsuu kylään -hanke)

Hallituksen jäsen *Matti Heiskanen*, Suomen Omakotiliitto

Kehittämisjohtaja *Tuomas Perheentupa*, Suomen Kylätoiminta (SYTY) ry

Toiminnanjohtaja *Pirjo Oikarinen*, Oulujärvi LEADER ry

Arkkitehti *Seppo Serola*, Liikennevirasto 15.5. lähtien (Liikenne- ja viestintäministeriö 15.5. asti)

Yliarkkitehti *Raija Seppänen*, Maa- ja metsätalousministeriö

Yliarkkitehti *Pertti Vesanto*, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA

Neuvotteleva virkamies *Anne-Marie Välikangas*, Valtiovarainministeriön kuntaosasto

Erityisasiantuntija *Christell Åström*, Suomen Kuntaliitto

Asiantuntijajäsen 15.5. lähtien: lakimies *Tommi Siivonen*, MTK ry

Erityisasiantuntija:

Projektipäällikkö *Heli Siirilä*, Vaasan yliopiston Levón-instituutti

3.8 Matkailun teemaryhmä

Matkailun teemaryhmä on toiminut 19 vuotta, viimeisin toimikausi oli 2012-2014. Hanketta hallinnoi Matkailun edistämiskeskus. Teemaryhmän tehtävät olivat: Maaseudun matkailun kehittämisen koordinoiminen, pitkän tähtäimen maaseudun matkailun kehittämisohjelman laadinta ja kehittämis-toiminnassa tarvittavan tiedon kokoaminen, tuottaminen ja välittäminen,

Maaseudun matkailun kehittämisen koordinointi

Matkailun teemaryhmä on kokoontunut neljä kertaa. Kokousmatkalla kesäkuussa jäsenet tutustuivat uuteen Suomen luontokeskus Haltiaan. Kokouksissa on mm. valmisteltu pitkän tähtäimen kehittämisohjelman, kuudennen maaseutupoliittisen kokonaisohjelman sekä metsäpoliittisen selonteon sisältöjä, mietitty maaseutumatkailun tulevaisuuden linjauksia, suunniteltu teemaryhmän tulevaa toimintaa sekä vaihdettu ajankohtaisia tietoja jäsenten kesken. Matkailun teemaryhmä toimii myös yhtenä kansallisen metsäohjelman työryhmänä.

Kertomusvuonna teemaryhmä tiedotti edellisenä vuonna yrittäjien käyttöön ja kehittämistyön tueksi valmistuneista työkaluista. Teemaryhmä on tukenut valtakunnallisen Matkailun alueelliset tietovarannot -työtä osallistumalla asiantuntijana hankkeen indikaattorityöryhmään sekä ohjausryhmän että neuvottelukunnan työskentelyyn. Lisäksi teemaryhmän puheenjohtaja ja erityisasiantuntija ovat osallistuneet kansallisten ja alueellisten hankkeiden ohjausryhmätyöskentelyyn.

Kansallisessa matkailun laatuysteistyöryhmässä, jonka keskeisenä keskustelun aiheena on ollut Suomessa jo olevien laatuystökalujen yhdistämistä isomman kokonaisuuden alle, valmisteltiin hanke, jonka tavoitteena oli tehdä käytännön yhdistämistyö. Hanke kariutui yksityisrahoituksen ongelmien takia syksyllä 2013.

Matkailun teemaryhmän erityisasiantuntija on osallistunut valtakunnallisiin ja alueellisiin maaseudun matkailutilaisuuksiin ja näin jalkauttanut kansallisia linjauksia laajalle toimijajoukolle. Sidosryhmiin on pidetty yhteyttä järjestämällä muun muassa kaksi maaseudun matkailun kehittäjien tapaamista.

Pitkän tähtäimen kehittämisohjelman laadinta

Teemaryhmän kokouksissa jatkettiin pitkän tähtäimen kehittämisohjelman laadintaa. YTR:ltä tulneiden ohjeiden mukaisesti ohjelman laadinta jätettiin odottamaan kuudennen maaseutupoliittisen kokonaisohjelman valmistumista, jotta ohjelmat ovat linjassa toistensa kanssa. Maaseutupoliittiseen kokonaisohjelmaan toimitettiin matkailuun liittyviä toimenpide-ehdotuksia sekä sisältötekstiä syksyn aikana, ja kehittämisohjelman lopullinen laadinta jätettiin keväälle 2014.

Tiedottaminen ja tilaisuudet

Syksyllä 2013 teemaryhmään nimetyn osa-aikaisen tiedottajan työ ja teemaryhmän aktiivinen tiedottaminen päättyi.

Maaseutu&Matkailu –lehti ilmestyi kertomusvuoden aikana keväällä teemalla vastuullisuus. Lehti ilmestyi sähköisesti ja sen linkkiä levitettiin tehokkaasti Facebookin, Twitterin, Internetsivujen ja tiedotteen kautta eri sidosryhmille.

Matkailun teemaryhmän ajankohtaiskirje on lähetetty toimintavuonna kolme kertaa kehittäjille ja rahoittajille. Teemaryhmän nettisivuja on päivitetty viikoittain kevään aikana. Samoin Facebookin (266 seuraajaa) kautta on tiedotettu tapahtumista ja ajankohtaisista asioista aktiivisesti. Toimintavuoden aikana jatkettiin teemaryhmän nettisivujen blogia, jonne alan asiantuntijat ovat kirjoittaneet ajankohtaisista asioista.

Ajankohtaista tietoa valtakunnallisesta maaseudun matkailusta, sen linjauksista ja tutkimuksista välitettiin tiedotteiden, kotisivujen, Facebookin ja useiden tilaisuuksien kautta, kunnes tiedottajan toimi päättyi. Laatuysteistyöryhmän toimesta järjestettiin Matkailun laatu tapaaminen, johon osallistuu vuosittain noin 70 matkailualan kehittäjää ja toimijaa.

OKM:n, kulttuuriteemaryhmän sekä CF:n kanssa järjestettiin kansallinen kulttuurimatkailufoorumi Musiikkitalolla keväällä 2013. Yhteistyössä Ruoka-Suomi –teemaryhmän, Maaseutuverkostoyksikön ja Lähiruokaohjelman kanssa järjestettiin alueelliset lähiruoka & matkailu –haketreffit Tampereella, Lahdessa, Siilinjärvellä ja Rukalla. Valtakunnallinen maaseutumatkailuyrittäjien ja kehittäjien 39. seminaari pidettiin Peurungalle ja seuraavan Salossa järjestettävän valtakunnallisen seminaarin suunnittelu ja markkinointi aloitettiin keväällä.

Kansainvälinen yhteistyö

Kansainvälistä yhteistyötä on jatkettu EuroGitesin - European Federation of Farm and Village Tourism kanssa, osallistuen mm. Euroopan laajuiseen tiedonkeruuseen. Erityisasiantuntija ja tiedottaja koostivat Pohjoismaiden ministerineuvoston työryhmän julkaisuun artikkelin Suomen maaseutu- matkailusta.

Matkailun teemaryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja:

ylitarkastaja *Reijo Martikainen*, Mavi

Jäsenet:

asiantuntija *Kimmo Aalto*, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y.

ylitarkastaja *Harri Ahlgren*, alueiden kehittäminen, TEM

kehityspäällikkö *Terhi Hook*, Matkailun edistämiskeskus MEK

matkailun erityisasiantuntija *Nina Vesterinen*, TEM

toimitusjohtaja *Ulla Jussila*, Etelä-Pohjanmaan Matkailu Oy

toiminnanjohtaja *Mirja Hellstedt*, Maa- ja kotitalousnaisten keskus ry

yrittäjä *Heikki Kilpelänaho*, Oivangin Lomakartano, STTK

päällikkö *Anneli Leivo*, luonnon virkistyskäyttö, Metsähallitus

yrittäjä *Ari Hyvälä*, puheenjohtaja, Suomen maaseutumatkailuyrittäjät ry

neuvotteleva virkamies *Anne Mattero*, OKM

neuvotteleva virkamies *Ville Schildt*, maa- ja metsätalousministeriö

yrittäjä *Maria Tigerstedt*, Suomen viiniryttäjät ry

matkailun toimialapäällikkö, *Anneli Harju-Autti*, Lapin ELY-keskus

johtaja, professori *Antti Honkanen*, Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos, Itä-Suomen yliopisto

Erityisasiantuntija:

Raija Ruusunen

Tiedottaja 30.9.2013 asti:

Tero Taatinen

3.9 Paikallisen kehittämisen teemaryhmä

Paikallisen kehittämisen teemaryhmä oli horisontaalinen yhteistyöelin, jossa olivat edustettuina eri ministeriöt, alueviranomaiset, paikalliset toimintaryhmät, muutamat sidosryhmät ja maaseutututkijat. Ryhmän tehtäviä olivat 1) Leader-metodin kehittäminen ja vahvistaminen, 2) paikallisten kehittämissuunnitelmien roolin vahvistaminen, 3) paikallisen kehittämisen kansainvälisen toiminnan kehittäminen sekä 4) vuonna 2014 alkavaan EU-ohjelmakauteen valmistautuminen.

Paikallisen kehittämisen teemaryhmä asetettiin vuosille 2011–2015. Se jatkoi toimikautensa vuoden 2010 lopussa päättäneen toimintaryhmätyöryhmän työtä. Ryhmä toimi myös ELARD:n (European Leader Association for Rural Development) ohjausryhmänä Suomen puheenjohtajakauden 2011–2013 ajan.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti maaseuturahaston Leader-toimintatapaa valmistelevalle työryhmän kaudelle 1.1.2012–31.12.2013 ja jatkoi myöhemmin toimikautta vuoden 2014 loppuun. Työ-

ryhmän tehtävänä on 1) valmistella maaseuturahaston osalta Leader-toimintatapaan ja maaseudun paikalliseen kehittämiseen liittyviä Suomen kantoja maa- ja metsätalousministeriölle Euroopan unionin säädösten käsittelyä varten, 2) laatia ehdotus Leader-toimintatavan toteuttamisesta Suomesa ohjelmakaudella 2014–2020 maaseuturahaston osalta, 3) valmistella tarvittavat Suomen ohjelma-asiakirjan tekstit, 4) ohjata maaseuturahaston paikallisten maaseudun kehittämisstrategioiden valmistelua, 5) tehdä esitys rahoitettavaksi hyväksyttävien paikallisten strategioiden valinnassa noudatettavista ja varojen jaossa noudatettavista kriteereistä sekä 6) tehdä esitys maaseuturahastosta rahoitettavista ryhmistä.

Toiminta, kokoukset ja käsitellyt teemat vuonna 2013

Paikallisen kehittämisen teemaryhmä ja Leader-toimintatapa valmistelevalle työryhmä olivat kokoonpanoltaan lähes yhteneväiset ja käytännössä niiden kokoustyöskentely yhdistettiin. Kokouksia pidettiin viisi kertaa vuoden 2013 aikana (31.1., 20.3., 21.5., 21.8. ja 20.11.). Paikallisen kehittämisen teemaryhmän aiheina olivat sen toimeksiannon mukaiset tehtävät sekä ELARD:n Suomen puheenjohtajakauden ohjausryhmänä toimiminen ja YTR:n kokonaisohjelman valmisteluun liittyvät keskustelut. MMM:n asettaman Leader-työryhmän pääteemana oli ryhmän toimeksiannon mukaiset tehtävät. Kokonaiskuvan saamiseksi tässä on raportoitu molempien ryhmien työn sisältö.

Kaikkien kokouksien pääteemana oli valmistautuminen EU:n ohjelmakauteen 2014–2020 sekä paikallisten toimintaryhmien rakenteiden ja toiminnan kehittäminen. Tulevaan ohjelmakauteen liittyen käsiteltiin toimintaryhmätyön tavoitteita, Leader-tekstiluonnoksia Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014–2020, hallintomallin valmistelua, Leader-toimintatavan rahoitusta ja toimenpiteitä, toimintaryhmien toimintaraha- ja teemahanketta (sateenvarjohanke), Leader-ryhmien hakua, paikallisten kehittämisstrategioiden käsittelyn menettelyjä, ennakoarvioinnin Leader-toimintaa koskevia havaintoja ja suosituksia, Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014–2020 tulleita Leader-toimintaa koskevia lausuntoja, tulevalle kaudella tehtävää arviointia sekä indikaattoreita. Lisäksi kokouksissa käsiteltiin kumppanuussopimuksen valmistelua, CAP:n siirtymäkautta, kansalaislähtöisen paikallisen kehittämisen valmistelua rakennerahastoissa, paikallisen kehittämisen valmistelua meri- ja kalatalousrahastossa sekä maaseutualueiden määrittelyä.

Teemaryhmä seurasi ja keskusteli Leader-brändin valmistelusta ja laatutyöstä. ELARD:n puheenjohtaja Petri Rinne raportoi Suomen puheenjohtajakauden toiminnasta. Kokouksessa käsiteltiin lisäksi Maaseutupoliittiseen kokonaisohjelman 2014–2020 strategiaa sekä ohjelmaan sisällytettäviä paikallista kehittämistä koskevia linjauksia ja toimenpiteitä. Ryhmässä kuultiin esittely ja keskusteltiin Uudenmaan mallista paikalliskehittämisen kokonaisuudesta sekä YTR:n rahoittaman ”Kohden kevyempää hallinnointia Leader-toimintatavassa” -tutkimuksen tuloksista. Tutkimus julkaistiin YTR:n julkaisusarjassa (YTR 4/2013). Lisäksi YTR:n julkaisusarjassa julkaistiin teemaryhmän puheenjohtajan toimittama teos ”Toimintaa ja tuloksia maaseudun paikallisyhteisöissä. Paikalliset toimintaryhmät Suomessa 1996–2012.”

Paikallisen kehittämisen teemaryhmän kokoonpano

Varsinaiset jäsenet

Puheenjohtaja:

Ylitarkastaja *Sanna Sihvola*, MMM
nen,

Varajäsenet

Neuvotteleva virkamies *Sirpa Karjalainen*,
MMM

Jäsenet:

Maaseutuylitarkastaja *Marianne Selkäinaho*, MMM

Yksikön johtaja *Markus Lounela*, Mavi

Ylitarkastaja *Kirsi Murtomäki*, Mavi

Verkostoasiamies *Juha-Matti Markkola*,

MMM/Maaseutuverkostoyksikkö

Leader-asiamies *Heikki Konsala*,

Suomen Kylätoiminta ry

Puheenjohtaja *Petri Rinne*, ELARD

Toiminnanjohtaja *Reija Viinanen*,

Kyläkulttuuria tuntureiden maasta ry

Hallituksen puheenjohtaja *Eero Uusitalo*,

Ykkösakseli ry

Rahoitusasiantuntija *Kaija Siikavirta*,

Etelä-Savon ELY-keskus

Maaseudun kehittämisen asiantuntija

Timo Pukkila, Satakunnan ELY-keskus

Ylitarkastaja *Petra Stenfors*, TEM

Ylitarkastaja *Ritva Hakkarainen*, TEM

Neuvotteleva virkamies *Merja Niemi*, OKM

Hankeasiamies *Petri Rannikko*

Vakka-Suomen kalatalousryhmä

Ylitarkastaja *Rainer Lahti*, YM

Maaseutuasiamies *Jari Lantta*, Etelä-Karjalan liitto

Tutkija *Fulvio Rizzo*, Itä-Suomen yliopisto

Tutkimusjohtaja *Torsti Hyyryläinen*,

Ruralia-instituutti

Erityisasiantuntija *Christell Åström*,

Suomen Kuntaliitto

Seutujohtaja *Irene Suhonen*,

Etelä-Pirkanmaan seutuhallinto

Johdon erityisavustaja *Paula Viertola*, MTK

Johtaja *Ritva-Liisa Nisula*, ProAgria

Maaseutuylitarkastaja *Kirsi Viljanen*,
MMM

Ylitarkastaja *Noora Hakola*, Mavi

Yksikön johtaja *Heli Pöyhönen*, Mavi

Nätverksombudsman *Hans Bergström*,

MMM/Maaseutuverkostoyksikkö

Pääsihteeri *Risto Matti Niemi*,

Suomen Kylätoiminta ry

Toiminnanjohtaja *Taina Sainio*,

Varsinais-Suomen jokivarsikumppanit ry

Hallituksen puheenjohtaja *Erkki Laakso*

Vesuri-ryhmä ry

Asiantuntija *Tuomo Hämäläinen*

Pohjois-Karjalan ELY-keskus

Suunnittelija *Ari Lindqvist*,

Hämeen ELY-keskus

Ylitarkastaja *Olli Voutilainen*, TEM

Ylitarkastaja Riikka-Maria Turkia, TEM

Ylitarkastaja *Henna Antila*, OKM

Ylitarkastaja *Timo Halonen*, MMM/

luonnonvaraosasto

Ympäristöneuvos *Tarja Haaranen*, YM

Kehityspäällikkö *Reijo Kahelin*, Pirkanmaan liitto

Tutkija *Esko Lehto*, Itä-Suomen yliopisto

Professori *Hilkka Vihinen*, MTT

Erityisasiantuntija *Päivi Kurikka*,

Suomen Kuntaliitto

Suunnittelujohtaja *Jere Penttilä*,

Joensuu

Lakimies *Vesa Malila*, MTK

Kehityspäällikkö *Hannele Partanen*

Maa- ja kotitalousnaisten Keskus

Erityisasiantuntijat:

Ylitarkastaja *Leena Anttila*, MMM

Maaseutuylitarkastaja *Laura Jänis*, TEM

Maaseutuylitarkastaja *Hanna-Mari Kuhmonen*, TEM

Ylitarkastaja *Tiina Laurila*, Mavi

3.10 Ruoka-Suomi teemaryhmä

Toimikausi, tavoitteet ja tehtävät

Vuosi 2013 oli Ruoka-Suomi -teemaryhmän toiminnan 20. vuosi ja samalla viimeinen. Maaseudun elinkeinojen ja osaamisen kehittäminen jatkuu kokonaisuohjelman linjausten mukaan uuden, laajan

teemaverkoston työnä, jossa yksi kansallinen verkosto on Ruoka-Suomi verkosto. Teemaryhmän tavoitteet ja tehtävät painottuivat elintarvikeyrityksyyden maaseutupoliittisiin suunnittelu-, toimeenpano- ja seurantatehtäviin sekä muuhun elintarvikeyrityksyyden valtakunnalliseen kehittämiseen. Teemaryhmän rooli kokoavana verkostona oli edelleen vahva, mikä omalta osaltaan takasi yhteisten ja toinen toisiaan täydentävien toimenpiteiden kokonaisuuden sekä hyvien käytäntöjen vaihdon.

Toiminta

Varsinaisia teemaryhmän kokouksia oli neljä ja lisäksi mm. Herkkujen Suomi -tapahtuman sekä Aitoja makuja -hankkeen aluetoimijatilaisuudet kokosivat teemaryhmätoimijoita yhteen palvellen verkottamista ja yhteistyötoimintoja sekä kehittämistoiminnan kokemusten ja alueellisten hyvien käytänteiden levittämistä.

Teemaryhmällä oli esittelypiste yhdessä muiden toimijoiden kanssa uusilla LähiRuoka- ja luomumessuilla sekä Herkkujen Suomessa, näiden tapahtumien konseptoinnissa ja kehittämisessä teemaryhmällä on ollut suuri rooli. Perinteisen yhden laajan kansallisen seminaarin sijaan toteutettiin yhteistyössä LähiRuoka- ja luomuhjelmien, alueellisten yhteistyötahojen, Maaseutuverkoston, Matkailun teemaryhmän sekä ProLuomu ry:n kanssa ns. hanketreffit teemana LähiRuokaa ja matkailua. Hanketrefejä järjestettiin kaikkiaan neljä (Tampere, Lahti, Siilinjärvi ja Kuusamo) ja ne keräsivät noin 250 osanottajaa.

Teemaryhmän erityisasiantuntija ja puheenjohtaja osallistuivat alustajina ym. myös kymmeneen muiden tahojen järjestämiin tilaisuuksiin. Poliittista vaikuttamista teemaryhmä teki osallistumalla sekä eduskunnan ruokaryhmään että eduskunnassa järjestetyn ensimmäisen lähiruokapäivän toteuttamiseen.

Ruoka-Suomi -teemaryhmä oli myös aloitteellinen elintarvikeyrityksien puolesta. Teemaryhmä antoi lausunnot raakamaidon tuotantoa ja luovutusta koskevista asetuseroista sekä osallistui muutoin elintarvikealainsäädäntöön liittyviin kehittämiskeskusteluihin.

Vuonna jatkettiin yhteistyötä sekä Itämeren alueen toimijoiden ns. Baltfood -sihteeristössä ja Ny nordisk mat II-ohjelman ns. viiteryhmänä. Yhteistyössä maaseutuverkostoyksikön kanssa toteutettiin miniseminaari ja ammattimatka Berliinin Grune Voche -messujen yhteydessä.

Ruoka-Suomi -tiedotuslehti ilmestyi neljä kertaa sekä sähköisesti että painettuna versiona. Lehden jakelulaajuus oli noin 1800 henkilöä kokonaispainosmäärän ollessa numeroa kohti noin 2100 kpl. Myös teemaryhmän esite uusittiin.

Muuta viestintää tapahtui www.maaseutupolitiikka.fi ja www.ruokasuomi.fi sivustojen avulla. Laaja osa tiedotuksesta on teemaryhmän koordinaattorin ja teemaryhmän kaikkien toimijoiden välittämä tieto ryhmän sisällä sekä sidosryhmien kesken elintarvikealan pienyritystoiminnan kehittämisestä. Vuonna 2013 laadittiin ja levitettiin kaksi mediatiedotetta: Uusittu opas pienteurastamon sivutuotteiden hyödyntämisestä ja hävittämisestä on ilmestynyt ja Vuoden suurin ruokasezonki arvostaa paikallisuutta. Teemaryhmän toiminnasta kirjoitettiin artikkeli Horeca 2013 -julkaisuun ja teemaryhmän toimintaan liittyviä media-artikkeleita oli useita esim. Hyvää Suomesta sivuilla, Lihalehdessä ja Taloussanomissa.

Arvio

Teemaryhmä oli mukana rakentamassa monia kansallisia alan uusia toimenpiteitä, kuten edellä mainitut Eduskunnan lähiruokapäivä sekä Lähiruoka- ja luomumessut. Muina valtakunnallisina toimenpiteinä teemaryhmä oli aktiivisesti Haaga-Helian johdolla toteutetussa Ruoka matkailun osana -hankkeessa sekä osallistui omalta osaltaan myös Kataisen hallitusohjelman mukaisen lähiruokaohjelman valmisteluun ja toteutukseen. Vuonna 2013 käynnistyivät myös mm. ruuan aluetaloudellisen vaikuttavuuden ja julkisen ruokahankinnan valtakunnalliset hankkeet, joihin kuten moniin muihin kansallisiin toimenpiteisiin teemaryhmä vaikutti ja osallistui.

Toiminnan onnistumista kuvaa myös maaseudun elinkeinojen ja osaamisen kehittämisen jatkuminen vuosina 2014-2020 osana kuudennen maaseutupoliittisen kokonaisohjelman toteutusta ns. teemaverkostona. Valmistelutyö tehtiin yhdessä luonnontuotealan ja matkailun teemaryhmien kanssa matkailun teemaryhmän myöhemmin vetäytyttyä kokonaisuudesta.

Ruoka-Suomi -teemaryhmä oli jo kokoonpanoltaan laaja mutta sen lisäksi teemaryhmä toimi laajassa yhteistyöverkostossa elintarvikealan pienyrittäjyyden kehittämiseksi. Verkoston toimintaan kuului mm. alueellinen ja valtakunnallinen ohjausryhmä- sekä työryhmätyöskentely. Suuri ja vaikuttava toimintakokonaisuus olivat alueellisen ja paikallisen kehittämistyön tukeminen esim. ohjausryhmä- ja muulla asiantuntijuustyöskentelyllä, viestinnällä sekä seminaaritoiminnalla.

Ruoka-Suomi -teemaryhmä toimi myös pienyrittäjyyden näkyvyyden lisääjänä ja puolestapuhujana liittyen esim. yritystoimintaan vaikuttavien erilaisten rajoitteiden esiin nostamiseen. Kansallisesti merkittävä toimenpide oli myös osallistuminen Elintarvikealan toimintaympäristötutkimuksen 2013 toteutukseen sekä vuosittaisen elintarvikealan yritystilaston kerääminen ja julkaiseminen sekä sen avulla mm. toimialan kehityksen seuranta.

Ruoka-Suomi -teemaryhmän kokoonpano

Puheenjohtaja:

Lähiruokakoordinaattori *Kirsi Viljanen*, Maa- ja metsätalousministeriö

Jäsenet:

Projektipäällikkö *Jonas Harald*, Ab Företagshuset Dynamo Yritystalo Oy

Ylitarkastaja *Seija Ahonen-Siivola*, Maa- ja metsätalousministeriö

Rehtori *Tarja Hovila*, Ahlmanin koulun säätiö, Ahlmanin ammattiopisto

Elintarviketoimialan päällikkö *Marko Jori*, Pyhäjärvi-instituutti

Lehtori *Ritva Jäätelä*, Laurea-ammattikorkeakoulu

Suunnittelija *Anna-Kaija Kaikkonen*, Kainuun maa- ja kotitalousnaisten piirikeskus, ProAgria Kainuu

Ylitarkastaja *Juuso Kalliokoski*, Maa- ja metsätalousministeriö

Tutkimuspäällikkö *Juha-Matti Katajajuuri*, MTT

Eläinlääkintöylitarkastaja *Joanna Kurki*, Maa- ja metsätalousministeriö

Toiminnanjohtaja *Tiina Lampisjärvi*, Ruokatieto Yhdistys ry

Toiminnanjohtaja *Helena Lehtoaro*, Pohjois-Savon maa- ja kotitalousnaiset

Projektipäällikkö *Sanna Lento*, Hämeen ammattikorkeakoulu

Projektipäällikkö *Johanna Mattila*, LounaFood, Turun yliopiston Brahea-keskus

Toiminnanjohtaja *Simo Moisio*, Arktiset Aromit ry

Ylitarkastaja *Marko Naapuri*, Elintarviketurvallisuusvirasto Evira

Kehityspäällikkö *Katja Pethman*, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry

Yritysasiamies *Jouko Peltola*, Kokkolanseudun Kehitys Oy KOSEK

Ohjelmapäällikkö *Kaisa Penttilä*, Foodwest Oy
Kehityspäällikkö *Tuula Repo*, ProAgria Kymenlaakso ry
Ruokakulttuuriasiamies *Anni-Mari Syväniemi*, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Toiminnanjohtaja *Maija-Liisa Tausta-Ojala*, Oulun Maa- ja kotitalousnaiset
Projektipäällikkö *Hanna Tuominen*, Pohjois-Karjalan Aikuisopisto
Projektipäällikkö *Riina Tuominen*, Helsingin yliopisto Rurailia-instituutti
Projektipäällikkö *Päivi Töyli*, Aitoja Makuja, Turun yliopiston Brahea-keskus
Toimialakehittäjä *Jussi Veijola*, MTT Kasvintuotannon tutkimus
ETM *Karoliina Väisänen*, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Erityisasiantuntija:

Kehittämispäällikkö *Heidi Valtari*, Turun yliopiston Brahea-keskus

3.11 Svenska Temagruppen

Temagruppens första treårsperiod varade mellan 2008 och 2010, den andra 2011 – 2013.

Platsbaserad politik är det övergripande temat för verksamheten. En viktig del av den platsbaserade politiken är att styrningen skräddarsys och långt sker via horisontella och vertikala partnerskap. Närdemokrati är också en förutsättning för en platsbaserad politik. Man kunde säga att det krävs ”platsdemokrati”. Smart specialisering, en av de principer som de nya strukturprogrammen lyfter fram, är i praktiken omöjlig att förverkliga utan en platsbaserad politik som bas.

Det nya landsbygdspolitiska helhetsprogrammet som bearbetats under året lyfter fram den platsbaserade politiken som ledstjärna. Svenska temagruppen har i någon mån bidragit till denna nyorientering.

Arbete för platsbaserad politik

Svenska temagruppens arbete för platsbaserad politik genomsyrar hela verksamheten, det är inte ett enskilt projekt.

Temagruppen anordnade ett seminarium kring platsbaserad politik i Lahtis 18.4. i samband med Hanke- ja verkostoseminaari, med YTR:s generalsekreterare Heikki Aurasmaa och Peter Backa som talare. Den platsbaserade metoden One-stop-meeting testades i Pensala 4.11.

Allmänt kan man säga att utvecklingen gått i riktning mot en större förståelse av platsbaserad politik. LEADER:s ställning som utvecklingsredskap har stärkts. På den negativa sidan kan dock noteras att KOKO-programmet avslutats. YTR:s verksamhet har också på olika sätt kringkurits. Temagruppens experiment har gett värdefulla erfarenheter.

Information till nyckelpersoner är av största vikt

Temagruppen ger i samarbete med Studiecentralen ut ett nyhetsbrev som når över 300 nyckelpersoner och utkommer en gång per vecka. Därutöver har Maaseutu+ och debattartiklar i dagspressen och radions debattprogram använts.

Den riktade informationen fungerar bra, speciellt nyhetsbrevet. Informationen till den breda allmänheten kan sägas ha fungerat försvarligt under rådande omständigheter.

Dialog

Temagruppen strävar till att ha en kontinuerlig kontakt till ”fältet” genom att delta i olika typer av möten på olika nivåer, t.ex. byamöten och seminarier.

Konkret har det under året inletts en kommunrunda kring landsbygdspolitiken.

Dialogen med landsbygdsbor och -aktörer är oundgänglig för temagruppen. Omfattningen kan dock inte bli särskilt omfattande eftersom fältet är stort, tid och resurser begränsade. Temagruppens mångsidiga struktur ger dock naturliga möjligheter att ha åtminstone en viss översikt av vad som rör sig på Svenskfinlands landsbygd.

YTR:s verksamhet

Det landsbygdspolitiska arbetet har under året varit i focus och i huvudsak skett inom ramen för YTR:s verksamhet. Temagruppen har i olika skeden gjort förslag till helhetsprogrammet och deltagit mycket aktivt i arbetet, förutom de normala sekretariatmötena också i många andra tillställningar ordnade av YTR och andra landsbygdsaktörer.

Många möten och diskussioner har ordnats, t.ex. förhandlade temagruppen under ledning av Mats Nylund kanslicheferna på JSM och ANM samt deras närmaste tjänstemän 7.2.

Sekreteraren har representerat YTR på fyra av de förhandlingar som ordnats med olika institutioner i samband med förberedandet av helhetsprogrammet samt deltagit i den serie av nätverkssparring som har ordnats av YTR.

Kontakterna och överläggningarna med landsbygdsnätverksenheten har varit många och strävan att knyta samman den nationella och den EU-delfinansierade landsbygdsutvecklingen har gått framåt.

Allmänt kan sägas att Svenska temagruppen på ett mångsidigt och konstruktivt sätt gett sitt bidrag till det landsbygdspolitiska arbetet. Möjligheterna för temagruppen att direkt påverka den breda landsbygdspolitiken är dock små, resultaten – där de finns – är svåra att se. Klimatet för landsbygdspolitik är inte det bästa. Förändringsprocesserna är långsamma.

Närdemokrati och Stads-Leader

Närdemokrati är en del av det platsbaserade utvecklingsarbetet. Temagruppen har genom att delta i alla diskussionstillfällen som ges försökt påverka lagberedningen så att närdemokratin blir reell.

Sekreteraren har varit andra redaktör för en antologi, Närdemokrati för en ny tid, som getts ut av YTR. Kjell Andersson och sekreteraren bidrog också med inlägg i antologin. Demokratiarbetet, som är en bas för utvecklingsarbetet, har så här långt varit mycket framgångsrikt i den meningen att stora grupper satts i rörelse för närdemokratin.

Temagruppen har framhållit behovet av att inte strikt följa geografiska gränser i städerna, eftersom det sociala kapitalet där i mindre grad än på landsbygden är geografiskt bundet. Det finns en tillräcklig beredskap i framförallt Helsingfors men också i Åbo, att påbörja uppbyggandet av LEADER. En svensk organisation, 4 byar, har grundats i Helsingfors. Organisationen vill samla de svenskspråkiga i hela metropolregionen.

Internationellt arbete

Internationellt arbete har i huvudsak skett inom ramen för European Rural Alliance. Den första europeiska landsbygdsriksdagen gick av stapeln i Bryssel 13.11.; 150 deltagare från 30 länder. Sekreteraren fungerade som kontaktperson i Finland och som medlem av organizing group. Hela Sverige ska leva var huvudarrangör.

Sekreteraren har deltagit i ett europeiskt Think tank-projekt som har sökt och lyft fram goda arbetssätt och strategier, bl.a. har YTR:s Governance-uppbyggnad därmed fått en europeisk uppmärksamhet.

En heltäckande internationell bevakning är självfallet omöjlig och ligger också utanför temagruppens kompetens. Det är dock viktigt att i stora drag hålla sig informerad om aktuella trender och i mån av möjlighet göra en aktiv insats i utvecklingsarbetet, vilket kan anses ha skett.

Temagruppen

Ordförande:

Mats Nylund, Riksdagen

Viceordförande:

Björn Wallén, SSC

Niklas Ulfvens, Österbottens förbund

Risto Matti Niemi, Byaverksamhet i Finland/SYTY

Per-Stefan Nyholm, Nylands förbund

Gunilla Wasström, Pomoväst

Mia Aitokari, Östnylands Byar

Rikard Korkman, SLC

Kaj Suomela, ELY-centralen, Österbotten

Kristina Svells, Åbo Akademi

Camilla Wahlsten, 4H

Anne Sormunen, Mellersta Österbottens förbund

Petra Palmroos, Väståbolands stad

Kjell Andersson, Åbo Akademi

Ann-Sofi Backgren SSC

Peter Backa, specialsakkunnig, sekreterare

Sakkunniga:

Leif Ehrsten, TEM

Hans Bergström, Nätverksenheten

Stefan Svenfors, Pedersöre kommun

Brittinger Wahe, Ålandskontoret

Temagruppen har sammanträtt till fyra möten under året. 30.1, 18.4, 26.8 och 19.11.2013 för att dra upp riktlinjer och besluta om de större aktiviteterna. Temagruppen har fungerat bra, mötena har upplevts som givande och diskussionerna har varit intressanta och rört sig kring väsentliga landsbygdspolitiska frågor. Gruppens medlemmar sitter inne med mycket kunskap.

Rapporter från de större seminarierna finns att tillgå i layoutat PDF-format och videoinspelningar via webben på www.bya.net.

4 Maaseutututkimuksen ja -osaamisen vahvistaminen

4.1 YTR-hankkeet

YTR-hankkeiden rahoituksen kokonaisuus

Valtakunnallisia maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeita (nk. YTR-hankkeet) rahoittaa työ- ja elinkeinoministeriö maaseudun kehittämisen määrärahasta (mom. 32.50.62) ja maa- ja metsätalousministeriö Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) varoista. Tässä muistiossa on yhteenveto vuonna 2013 näistä varoista rahoitettavista hankkeista.

Maa- ja metsätalousministeriö on rahoittanut valtakunnallisia maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeita vuodesta 1989 lähtien. Hankkeet ovat keskeinen väline maaseutupolitiikan sisällön tuottamiseen, maaseutupoliittisten rakenteiden kehittämiseen ja maaseutupoliittisen kokonaisohjelman toteuttamiseen. Hankkeiden tulosten on oltava sovellettavissa maaseudun kehittämistyöhön ja maaseutupoliittiseen päätöksentekoon ja niillä täydennetään alueilla tapahtuvaa kehittämistyötä sekä edistetään kehittämis- ja tutkimustyön verkostoitumista.

Vuoteen 2012 asti momentilta ja Makerasta rahoitettavien hankkeiden haku hoidettiin maa- ja metsätalousministeriössä yhdellä hakukuulutuksella ja samalla menettelytavalla. Vuoden 2012 alussa maaseudun kehittämisen määrärahan momentti siirtyi työ- ja elinkeinoministeriölle ja Makera jäi maa- ja metsätalousministeriöön. Vuodelle 2013 hankehaku toteutettiin siten momentin osalta työ- ja elinkeinoministeriössä ja Makeran osalta maa- ja metsätalousministeriössä.

Vuoden 2013 valtion talousarvion momentilta 32.50.62 valtakunnallisiin maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeisiin oli käytettävissä **973 000 euroa** ja lisäksi käytettävissä oli noin **30 000 euroa** edellisiltä vuosilta vapautuvia varoja, eli yhteensä noin **1 003 000 euroa**. Tämä oli noin miljoona euroa vähemmän kuin vuonna 2012. Leikkaus oli seurausta momentin leikkauksesta. Lisäksi hankkeisiin käytettävissä olevat varat ovat vähentyneet aikaisemmasta sen seurauksena, että vuodesta 2012 lähtien YTR:n toimintamenot on maksettu hankementilta, kun ne aiemmin maksettiin puoliksi maa- ja metsätalousministeriön toimintamenoista ja puoliksi työ- ja elinkeinoministeriön myöntämästä maakunnan kehittämisrahasta.

Makerasta käytettävissä oli **510 000 euroa** eli sama määrä kuin edellisinä vuosina.

Menettelytavat ja hankkeiden käsittely

YTR-hankkeiden rahoitus jakaantui kahden eri ministeriön vastuulle ja menettelytavat olivat erilaiset. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä (YTR) hyväksyi vuoden 2013 hanketoiminnan menettelytavat kokouksessaan 24.9.2012.

Haun avaaminen ja saapuneet hakemukset

Määrärahan vähennyksestä johtuen työ- ja elinkeinoministeriö ei avannut valtakunnallisten maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden avointa hakua vuodelle 2013. Hankkeisiin varattu määräraha, 973 000 euroa ja edellisiltä vuosilta vapautuvat varat, käytettiin sellaisten jatkohankkeiden rahoittamiseen, joihin YTR:n toiminnassa on jo aiemmin sitouduttu, sekä kahteen erikseen perusteltuun ja kilpailutettavaan kehittämishankkeeseen: maaseutukatsaukseen ja maaseutuakatemiaan.

YTR:n hankeryhmä varautui jo vuoden 2012 hankekierroksella väheneviin varoihin esittämällä rahoitettavaksi pääasiassa sellaisia hankkeita, joilla ei olisi tarvetta jatkorahoitukselle. Jatkorahoituksen tarve oli YTR:n asettamilla teemaryhmillä, viidellä maaseutuprofessorilla ja muutamalla muulla hankkeella. Työ- ja elinkeinoministeriö lähetti näille hankkeille kohdistetun hakukirjeen

2.10.2012 ja hakemukset pyydettiin toimittamaan 5.11.2012 mennessä. Hakemuksia saapui yhteensä **25 kappaletta** ja rahoitusta haettiin yhteensä **903 575 euroa**.

Makera-haussa valtakunnallisten maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden teemana oli YTR:n hankeryhmän esityksen mukaisesti maaseudun alueiden käyttö. Hankkeita toivottiin erityisesti seuraavista aiheista: maaseutuasuminen (ml. vapaa-ajan ja osa-aika-asukkaat sekä maahanmuuttajat), kirkonkylien ja maaseudun kulttuuriympäristöt, maaseudun uudet toiminnot ja elinkeinojen uudistuminen sekä maaseudulle soveltuvat kestävästi hajautetut ratkaisut. Maa- ja metsätalousministeriö avasi haun elokuussa 2012 ja hakemukset pyydettiin toimittamaan 1.10.2012 mennessä. Hakemuksia saapui **18 kappaletta** ja rahoitusta haettiin yhteensä **2 486 424 euroa**. Maa- ja metsätalousministeriö pyysi YTR:n hankeryhmältä lausuntoa saapuneista hakemuksista.

Hankeryhmän toiminta ja hankkeiden valinta

Sekä momentilta että Makerasta rahoitettavien hankkeiden hakemukset käsitteli ja rahoitusesitykset valmisteli YTR:n hankeryhmä. YTR asetti kokouksessaan 30.10.2012 hankeryhmän ajalle 1.11.2012–31.10.2013. Hankeryhmä käsitteli hakemuksia kuudessa kokouksessa (14.11.2012, 5.12.2012, 10.12.2012, 14.1.2013 ja 28.1.2013), joista viimeinen oli päätöskokous. Yksi momentilta rahoitettava jatkohankehakemus jäi virheen vuoksi käsittelystä pois ja käsiteltiin erikseen kokouksessa 7.3.2013.

Rahoitettavien hankkeiden valinnassa hankeryhmä kiinnitti huomiota siihen, miten hyvin ne vastasivat hakukuulutuksia. Jatkohankkeiden tuli kuvata hankkeen eteneminen ja suunnitelma tulevan vuoden toiminnasta. Teemaryhmien hankkeiden käsittelyssä otettiin lisäksi huomioon teemaryhmätyön kokonaisuus ja sen kehittäminen ja teemaryhmiä pyydettiin hakemuksissaan arvioimaan teemaryhmätyön toimivuutta ko. teemassa ja kuvaamaan mahdolliset alustavat suunnitelmat toiminnan jatkamisesta vuoden 2013 jälkeen. Makera-hankkeista arvioitiin ehdotusten osuvuutta haettuun teemaan sekä miten ehdotetut hankkeet edistävät maaseudun kehittämistä ja maaseutupolitiikan tavoitteiden toteuttamista valtakunnallisesti merkittävällä tavalla. Lisäksi arvioitiin tulosten sovellettavuutta maaseudun kehittämistyöhön ja maaseutupoliittisen päätöksentekoon.

Hankeryhmä pyysi tarpeen mukaan lisätietoja ja tarkennuksia hakijoilta sekä kommentteja muutamaankin hakemuksiin YTR:n teemaryhmien erityisasiantuntijoilta ja työ- ja elinkeinoministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön virkamiehiltä. Hankelistaukset ja pyydettäessä hakemukset annettiin kommentoitavaksi myös työ- ja elinkeinoministeriön aluekehitysryhmälle ja Makeran osalta maa- ja metsätalousministeriön maaseudun kehittämissyksikölle. Saadut kommentit ja lausunnot otettiin huomioon hakemusten käsittelyssä.

Hankesihteeri ilmoitti momentilta rahoitettavien jatkohankkeiden hakijoille hankeryhmän rahoitusesityksestä päätöskokouksen 28.1.2013 jälkeen. Lista rahoitettavista hankkeista esitettiin työ- ja elinkeinoministeriön alueosaston johtoryhmälle 11.2.2013. Työ- ja elinkeinoministeriö tekee hankeryhmän esityksen mukaiset rahoituspäätökset pääosin maaliskuun 2013 loppuun mennessä.

Hankeryhmä antoi maa- ja metsätalousministeriölle lausunnon, jossa se esitti Makerasta rahoitettavat hankkeet. Maa- ja metsätalousministeriö hyväksyi hankeryhmän esityksen ja ilmoitti hakijoille rahoitusesityksistä helmikuun puolivälissä.

Lista rahoitusesityksen saaneista hankkeista tulee olemaan luettavissa maaseutupolitiikka.fi-sivustolla.

Yhteenvedo rahoitettavista hankkeista

Momentilta hankeryhmä esitti rahoitettavaksi yhteensä **23 jatkohanketta (880 170 euroa)**, joista 7 (155 540 euroa) oli tutkimushankkeita (ml. 5 maaseutuprofessuuria, 105 940 euroa) ja 15 (724 630 euroa) kehittämishankkeita (ml. 10 teemaryhmää, 551 930 euroa). Kahdelle hankkeelle esitettiin hylkyä.

Lisäksi uusiin erikseen kilpailutettaviin hankkeisiin varattiin 70 000 euroa maaseutuakatemiaan ja 68 000 euroa maaseutukatsaukseen.

Makerasta hankeryhmä esitti rahoitettavaksi yhteensä **6 hanketta (509 860 euroa)**, joista 4 (375 860 euroa) oli tutkimushankkeita ja 2 (134 000 euroa) kehittämishankkeita. Näistä yksi oli jatko-hanke (60 000 euroa) ja viisi (449 860 euroa) uusia hankkeita.

Vuonna 2012 hankeryhmä esitti kolmea hanketta rahoitettavaksi maakunnan kehittämisrahasta (TEM) ja kahdelle tämä rahoitus järjestyi. Nämä kaksi hanketta hakivat myös vuodelle 2013 jatko-rahoitusta työ- ja elinkeinoministeriöltä maakunnan kehittämisrahasta.

Arviointia vuoden 2013 kierroksesta

Hakukierros oli monella tapaa poikkeuksellinen ja sitä oli sopeutettu uuteen tilanteeseen, jossa rahoitusta oli sekä leikattu merkittävästi että se oli jakaantunut kahden eri ministeriön vastuulle. Tilanteeseen oli varauduttu jo vuoden 2012 hakukierroksella, jolloin vältettiin laittamasta liikkeelle sellaisia hankkeita, jotka vaatisivat jatkorahoitusta seuraavana vuonna. Momentilta rahoitettavien jatkohankkeiden rahoitustarve onnistuttiin ennakoimaan hyvin ja käytettävissä olevalla rahalla pystyttiin vastaamaan tarpeeseen verrattain hyvin.

Makera-hakuun uusi tilanne vaikutti siten, että rahoitettavien hankkeiden teema määriteltiin aikaisempaa kapeammin. Suurin osa saapuneista hakemuksista osui teemaan hyvin.

Muun Makera-rahoituksen käytäntöjen mukaisesti myös maaseutuhankkeissa noudatettiin tällä kertaa sitä periaatetta, että useamman vuoden kestäville hankkeille myönnettiin kerralla koko rahoitus. Tästä johtuen rahoitettujen hankkeiden määrä jäi pienemmäksi, mutta toisaalta rahoituksen saaneiden hankkeiden toiminta on turvattu koko hankekaudeksi. Käytännön hyvä puoli on myös se, että seuraavana vuonna, mikäli rahoitus jatkuu, on jälleen mahdollista käynnistää uusia hankkeita, eikä rahoitus ole valmiiksi sidottu jatkohankkeisiin. Toisaalta rahoituksen myöntäminen kerralla edellyttää hankkeilta hyvää ohjausryhmätoimintaa tai muuta keinoa, jolla varmistetaan, että rahoittajan hankkeelle asettamat tavoitteet saadaan toteutettua.

Puheenjohtaja:

Maaseutuprofessori *Hilkka Vihinen*, YTR:n apulaispääsihteeri, MTT
Kun TEM on nimennyt YTR:n pääsihteerin, jatkaa hän puheenjohtajana.

Varapuheenjohtaja:

Kehittämispäällikkö *Timo Kukkonen*, (asiantuntija Lassi Hurskainen), Hämeen ELY-keskus

Jäsenet:

Ympäristöneuvos *Harry Berg*, YM
Tutkimusprofessori *Sakari Karvonen*, THL
Maaseutuylitarkastaja *Hanna-Mari Kuhmonen*, TEM
Ylitarkastaja *Reijo Martikainen*, Mavi
Maaseutuylitarkastaja *Marianne Selkäinaho*, MMM
Ylitarkastaja *Sanna Sihvola*, MMM

Ylitarkastaja *Olli Voutilainen*, TEM
Ylitarkastaja *Riina Vuorento*, OKM
Tutkijatohtori *Merja Lähdesmäki*, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Sihteeri:

Maaseutuylitarkastaja *Laura Jänis*, TEM (Kirsi Viljasen viransijainen 23.4.2012–31.12.2014)

4.3 Maaseutukatsauksen 2014 ja Maaseutu 2014 -barometrin valmistelu

Maaseutuosaamisen vahvistamisen tueksi YTR päätti lokakuussa 2012 Maaseutukatsauksen 2014 laatimisesta. Katsaus tarjoaa yksissä kansissa tuoretta tietoa maaseudusta poliitikkojen, virkamiesten, tutkijoiden ja kehittäjien käyttöön. Se esittää poikkileikkauksen maaseudun tilanteesta, ennakoi maaseutualueiden tulevaa kehitystä sekä kuvaa maaseutupolitiikan kokonaisuutta. Katsauksessa analysoidaan tilastoaineistoja sekä maaseudun pysyville asukkaille tehdyn kyselyn tuloksia. Paperijulkaisun lisäksi katsaus julkaistaan sähköisenä ja siitä valmistellaan myös verkkoversio.

Katsauksen rinnalla työ- ja elinkeinoministeriö päätti toteuttaa Maaseutu 2014 -barometrin, joka täydentää maaseutukatsauksen tuottamaa tietopakettia suomalaisten näkemyksillä maaseudun merkityksistä. Barometri on jatkoa Sitran Maamerkit-ohjelmassa vuosina 2009 ja 2011 toteuttamalle Maamerkit-barometrille.

Maaseutukatsauksen 2014 ja Maaseutu 2014 -barometrin laatiminen kilpailutettiin. Kilpailutuksen perusteella Maaseutukatsauksen 2014 toteuttajaksi valittiin Kajaanin yliopistokeskuksen Aikuis- ja täydennyskoulutuspalvelujen (AIKOPA) ja Vaasan yliopiston Levón-instituutin muodostama konsortio ja Maaseutu 2014 -barometrin toteuttajaksi Taloustutkimus Oy. Katsauksen osat, joissa käsitellään maaseutupolitiikan kokonaisuutta ja maaseutuvaikutusten arviointia kehittämisvälineenä, laadittiin virkatyönä. Näiden osien laatimisesta vastasi maaseutuylitarkastaja Hanna-Mari Kuhmonen työ- ja elinkeinoministeriöstä.

Maaseutukatsaus 2014 valmisteltiin osallistavasti ja avoimesti. Katsausluonnoksia käsiteltiin YTR:n ja sen sihteeristön kokouksissa ja työpajoissa. YTR asetti ohjausryhmän maaseutukatsauksen ja -barometrin valmistelun tueksi. Ohjausryhmä kokoontui kuusi kertaa.

Ohjausryhmän kokoonpano:

neuvotteleva virkamies Ilkka Mella, työ- ja elinkeinoministeriö, ohjausryhmän puheenjohtaja
maaseutuylitarkastaja Hanna-Mari Kuhmonen, työ- ja elinkeinoministeriö, ohjausryhmän sihteeri
erikoistutkija Jouni Ponnikas, Kajaanin yliopistokeskus/AIKOPA, maaseutukatsauksen päätoimittaja ja ohjausryhmän sihteeri
johtava asiantuntija Päivi Hirvola, SITRA
tutkimusjohtaja Torsti Hyyryläinen, Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti
neuvotteleva virkamies Sirpa Karjalainen, maa- ja metsätalousministeriö
tutkimusprofessori Sakari Karvonen, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
professori Toivo Muilu, Oulun yliopisto
ylitarkastaja Tarja Pyöriä, työ- ja elinkeinoministeriö
akatemiaturkija Kari Vesala, Helsingin yliopisto
erityisasiantuntija Christell Åström, Kuntaliitto

Maaseutukatsaus 2014 ja Maaseutu 2014 -barometri julkistettiin täyteen buukatussa seminaarissa Säätytalolla 23.1.2014. Seminaarin yhteydessä järjestettiin tiedostustilaisuus. Tuloksista uutisoitiin mediassa näytävästi.

5 Maaseututoimijoiden kansallisen ja kansainvälisen verkostoitumisen ja kokemustenvaihdon edistäminen

5.1 Hanke- ja verkostotapaaminen Lahdessa

Vuotuinen hanke- ja verkostoseminaari pidettiin Lahdessa Fellmanniassa 18.–19.4. Seminaari järjestettiin yhteistyössä maaseutuverkostoyksikön ja Hämeen ELY-keskuksen kanssa. Seminaariin osallistui yhteensä reilut sata maaseudun kehittäjää.

Seminaarin varaslähtönä pidettiin viisi miniseminaaria tai kokousta (ruoka ja matkailu, maaseutuviestijät, viiden teemaryhmän yhteiskokous, Svenska temagruppinn kokous, innovaatioiden edistäminen maaseutuohjelmassa). Ensimmäisen seminaaripäivän ohjelmassa oli Päijät-Hämeen Kyläasiamiehen Timo Taulon puheenvuoro sekä muutama valtakunnallinen hanke paneelikeskustelussa. Iltapäivällä oli kolme ryhmää: valtakunnalliset hankkeet, place based policy ja YTR:n kansainvälisen strategian uudistaminen. Illalla retkeiltiin tutustumaan Nastolan Uutenkylään Manna ry:n toimintaan. Moni retkelle ilmoittautunut jäi valitettavasti tulematta. Osallistujat antoivat sen sijaan hyvän palautteen – esimerkki kolmannen sektorin palveluntuotannosta ja yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä vanhusten palveluissa teki vaikutuksen.

Toisen seminaaripäivän teemoina olivat uuden ohjelmakauden valmistelu niin EU-ohjelmapuolella kuin YTR:n maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman osalta. Ulkopuolisena keynote-puheenvuorona kuultiin verkostojohtamisen asiantuntijan Timo Järvensivun luento, joka sai osallistujilta hyvän palautteen. Maaseutupolitiikan ja maaseudun kehittämisen verkostojen parantamiseen paneuduttiin työryhmissä.

5.2 Kansainvälinen toiminta

Suomalaisen maaseutupolitiikan verkoston kytkeytyminen kansainvälisiin verkostoihin on luonteva ja lisäarvoa tuova ulottuvuus maaseudun kehittämisessä. YTR osallistuu aktiivisesti kansainväliseen verkostoitumiseen ja kokemustenvaihtoon.

Vuoden 2013 aikana ajantasaistettiin *kansainvälisen yhteistyön toimintastrategia* osana kokonaisuohjelman laatimista. Toimintastrategia tähtää suunnitelmalliseen kansainväliseen yhteistyöhön. Strategiassa määritellään kansainvälisen toiminnan tavoitteet ja maaseutupolitiikan verkoston käytännön toimenpiteet. Strategian ajantasaistaminen käynnistettiin YTR:n verkosto- ja hanketapaamisessa Lahdessa 18.4.2013 järjestetyssä avoimessa työpajassa, jossa keskusteltiin strategian uudistustarpeista. Strategian uudistamisessa otettiin huomioon YTR:n ulkoisesta arvioinnista saadut kansainvälistä toimintaa koskevat huomiot ja suositukset. Strategian uudistamisessa hyödynnettiin kokonaisuohjelman valmisteluryhmän rinnalla YTR:n sihteeristöä ja erityisesti teemaryhmien erityisasiantuntijoita.

Kesäkuussa 2013 järjestettiin ensi kertaa Suomessa *Leader-toimijoiden kansainvälinen LINC (Leader Inspired Network Community) -seminaari*. Tapahtuma kokosi Ylä-Savoon yli 200 maaseudun kehittäjää eri Euroopan maista. YTR oli tapahtumassa mukana ja esillä yhdessä Maaseutuverkoston ja Suomen Kylätoiminta ry:n kanssa ständitorilla, jolla esiteltiin suomalaista ja eurooppalaista maaseudun kehittämistä.

European Rural Alliance (ERA) toteutti ”*Rural Think Tank*” -hankkeen, jossa etsittiin innovatiivisia maaseudun kehittämistä koskevia politiikkoja, strategioita ja käytäntöjä. Maaseutuylitarkastaja Hanna-Mari Kuhmonen laati Open Call -hakuun artikkelin YTR:stä poikkisektoraaalisena hallintaverkostona. YTR:n toimintamalli nähtiin potentiaalisena käytäntönä ja se valittiin esiteltäväksi kansainvälisessä ”Towards Best Practices 2.0” -seminaarissa Helsingissä lokakuussa sekä eurooppalaisessa maaseutuparlamentissa Brysselissä marraskuussa. YTR:n toimintamalli herätti paljon mielenkiintoa muissa maissa.

OECD:n 9. maaseutukonferenssi järjestettiin Bolognassa Italiassa lokakuussa 2013. Se kokosi yli 200 osallistujaa pohtimaan ja oppimaan maaseudun ja kaupunkien välisistä kumppanuuksista. Konferenssissa julkistettiin maaseudun ja kaupunkien välisiä kumppanuuksia käsittelevä raportti (ks. lisää kohdasta Maaseudun, saariston ja kaupungin vuorovaikutuksen ja yhteistyön edellytysten parantaminen). Suomesta konferenssiin osallistuivat Hilikka Laine Keski-Suomen liitosta, Sirpa Karjalainen maa- ja metsätalousministeriöstä sekä Hanna-Mari Kuhmonen työ- ja elinkeinoministeriöstä.

Konferenssin yhteydessä kokoontui myös OECD:n maaseututyöryhmä, joka käsitteli meneillään olevia hankkeita mm. Chilen maaseutupolitiikan maatutkinnasta ja siihen sisältyvästä maaseutualueiden määrittelystä, Kanadan toiminnallisista maaseutualueista sekä Italian provinssien monitasoisesta hallinnasta. Kokouksessa esiteltiin myös alkamassa oleva FAOn, OECD:n ja UNCDF:n yhteishanketta ruokaturvan ja maaseudun kehittämisestä. Uusina hankkeina aloitetaan maankäytön hallintaa sekä arktisia alueita koskevat hankkeet. Uusiutuvaa energiaa koskevaa hanketta jatketaan tekemällä Indonesiassa maatutkinta maaseudun kehittämisestä ja uusiutuvasta energiasta. Edellinen maaseutukonferenssi käsitteli maaseudun talouden modernisoimista, ja sen johtopäätökset ilmestyvät pian raporttina.

Joulukuussa järjestettiin OECD:n aluekehitysministereiden kokous Ranskassa Marseillessa. Kokouksen aiheena oli ”Regions and cities: Where policies and people meet” ja siellä käsiteltiin mm. kaupunkien ja maaseudun välisiä kumppanuuksia.

6 Maaseutuvaikutusten arvioinnin kehittäminen ja käyttöönoton edistäminen ja seuranta

Maaseutuvaikutusten arvioinnin kehittämisen tueksi saatiin tietoa ja suosituksia käytännön kokeiluista YTR:n rahoittamasta MAUKA-hankkeesta (Maankäytön ohjaus ja maaseutuvaikutusten arviointi maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusalueilla) sekä Kuntaliiton ”Työkalupakki maaseudun palvelujen kehittämiseksi” -hankkeesta.

Arvioinnin käyttöönoton seurantatietojen kokoaminen linkitettiin YTR:n neuvottelukierrokseen 2013. Neuvotteluissa yhtenä asiakohtana oli maaseutuvaikutusten arviointi ja sen hyödyntäminen käytännössä. Yleisesti ottaen neuvottelukumppanit suhtautuivat myönteisesti arviointiin ja pitivät sitä tärkeänä, mutta käytännön toimet ja aktiivisuus vaihtelevat. Arvioinnin toteuttamisessa ei ole systemaattisuutta eikä se ole ensisijainen näkökulma arviointeja tehtäessä. Arviointi nauttii poliittista tukea puolueilta. Seuranta raportoitiin Maaseutukatsauksessa 2014, johon koottiin osio maaseutuvaikutusten arvioinnista kehittämisvälineenä.

Maaseutuvaikutusten arvioinnin käyttöönottoa edistettiin ja tehtiin tunnetuksi eri foorumeilla. YTR:n rahoittaman MAUKA-hankkeeseen kytkeytyen maaseutuylitarkastaja Hanna-Mari Kuhmonen esitteli arviointia työpajassa Oulussa ja Kajaanissa maaliskuussa 2013.

YTR ja Kuntaliitto laativat yhdessä suunnitelman maaseutuvaikutusten arvioinnin koulutus-, ohjeistus- ja neuvontatarpeisiin vastaamiseksi. Osana suunnitelman toteuttamista järjestettiin maaseutuvaikutusten arvioinnin infoiltapäivä Helsingissä toukokuussa. Infoiltapäivässä luotiin ajankohtaiskatsaus maaseutuvaikutusten arviointiin, pohdittiin arviointia kuntauudistuksessa ja paikkaperusteisessa kehittämisessä sekä kuultiin Lohjan ja Oulun kokemuksista ja käytännöistä maaseutunäkökulman sisällyttämisestä kuntaliitosprosessiin. Lisäksi kuultiin käytäntöjä maaseutuvaikutusten arvioinnin käyttämisestä työkaluna maakunnallisessa kehittämistyössä ja maakuntaliiton toiminnassa. Työpajan järjestämisestä vastasivat erityisasiantuntija Christell Åström Kuntaliitosta ja maaseutuylitarkastaja Hanna-Mari Kuhmonen työ- ja elinkeinoministeriöstä.

Elokuussa järjestettiin maaseutuvaikutusten arvioinnin työpaja Nilakan kuntien yhteistyöhön liittyen Tervossa. Työpaja oli osa Kuntaliiton ”Työkalupakki maaseudun palvelujen kehittämiselle” -hanketta. Työpajan suunnittelivat ja fasilitoivat erityisasiantuntija Christell Åström ja projektipäällikkö Antonia Husberg Kuntaliitosta, maaseutuylitarkastaja Hanna-Mari Kuhmonen työ- ja elinkeinoministeriöstä sekä paikallinen kylätoimija Seija Korhonen Tervosta.

Elokuussa Kalajoella järjestettyyn vuotuisen maaseutututkijatapaamiseen sisältyi työryhmätyöskentelyä. Muuttuva kuntakenttä -työryhmässä oli tarkoitus olla Hanna-Mari Kuhmosen esitys aiheesta ”Maaseutuvaikutusten arviointi työkaluksi kuntaliitosvalmisteluun”, mutta sairastumisen vuoksi esitys jaettiin vain paperiversiona osallistujille.

Syyskuussa kirkon maaseututoimikunta pohti kokouksensa yhteydessä pidetyssä työpajassa maaseutuvaikutusten arvioinnin kytkemistä seurakuntarakennemuutostukseen. Työskentelyn suunnittelivat ja sitä fasilitoivat erityisasiantuntija Christell Åström Kuntaliitosta ja maaseutuylitarkastaja Hanna-Mari Kuhmonen työ- ja elinkeinoministeriöstä.

Marraskuussa Harvaan asutun maaseudun teemaryhmän erityisasiantuntija Tarja Lukkari osallistui Kainuun maakuntastrategian maaseutuvaikutusten arvioimiseen. Joulukuussa maaseutuylitarkastaja Hanna-Mari Kuhmonen esitteli maaseutuvaikutusten arviointia Pirkanmaan maaseutufoorumissa.

7 Paikallisen kehittämisen rakenteiden ja työtapojen vahvistaminen

YTR-verkostosta osallistuttiin paikallisen kehittämisen rakenteiden ja työtapojen vahvistamiseen. Rakennerahasto-ohjelman osana maakunnan yhteistyöryhmiltä tiedusteltiin keväällä 2013, onko alueella mielenkiintoa ja valmiuksia kaupunkien kansalaistoimijalähtöiseen paikalliseen kehittämiseen, sekä miten ja millaisilla sisällöillä sitä haluttaisiin toteuttaa. Vastausten perusteella kaikissa maakunnissa on mielenkiintoa toteuttaa kansalaistoimijalähtöistä paikallista kehittämistä kaupungeissa. Leader-tyyppisen hanketoiminnan ulottaminen keskusta-alueille sai kannatusta, samoin Leader-ryhmien osaamisen hyödyntäminen paikallisen kehittämisen aktivoinnissa ja hallinnoinnissa. Paikallisen kehittämisen kautta toteutettaviksi sisällöiksi nähtiin soveltuvan erityisesti ESR:n toimintalinjaan 7 (sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden/syrjäytymisen torjunta) kuuluvat toimet.

Vastauksena kysyntään Suomen rakennerahasto-ohjelmaan 2014–2020 sisällytettiin mahdollisuus kansalaistoimijalähtöiseen kehittämiseen kaupunkialueilla. Toimet kohdistuvat erityisesti niille alueille, joilla ei toteuteta maaseutu- sekä meri- ja kalatalousrahastosta rahoitettua yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä. Kaupunkien kansalaistoimijalähtöisessä kehittämisessä tulee toteuttaa rakennerahasto-ohjelman tavoitteita ja valittujen investointiprioriteettien ja erityistavoitteiden mukaista toimintaa. Toiminnan muodot voivat vaihdella, mutta yhteisenä piirteenä on omaehtoinen, alhaalta ylös suuntautuva, kansalaistoimijalähtöinen paikallinen kehittämistoiminta. Toiminnan tulee olla

avointa, laaja-alaista ja osallistavaa ja sen tulee perustua paikallisten toimijoiden yhdessä laatimaan kehittämissuunnitelmaan, jonka päätavoitteina ovat työllistymis- ja ansaintamahdollisuuksien edistäminen sekä sosiaalisen pääoman ja yhteisöllisyyden lisääminen. Toiminta-alue on perusteltava toiminnallisuuden ja paikallisten olosuhteiden näkökulmasta. Sen ei tarvitse noudattaa maakunta-, kunta- tai ELY-keskuksen maantieteellisiä rajoja. Toiminnalle osoitettavasta rahoituksesta sekä käytettävistä investointiprioriteeteista sovitaan alueellisten rakenerahastotoimijoiden tasolla.

Paikallisen kehittämisen teemaryhmän puheenjohtaja Sanna Sihvola maa- ja metsätalousministeriöstä sekä teemaryhmän erityisasiantuntija Hanna-Mari Kuhmonen työ- ja elinkeinoministeriöstä osallistuivat yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä (Community-led local development) koskevaan seminaariin Brysselissä helmikuussa 2013. Seminaarissa käsiteltiin yhteisölähtöistä paikallista kehittämistä koskevaa ohjeistusluonnosta. Ohjeistus täydentää asetuksia eikä ole luonteeltaan sitova. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän pääsihteeri Heikki Aurasmaa osallistui maaliskuussa 2013 eurooppalaiseen symposiumiin Saksassa, jossa hän kertoi Suomen suunnitelmista toteuttaa paikallista kehittämistä eri rahastoissa ohjelmakaudella 2014–2020.

YTR/TEM rahoitti Helsingin kaupunginosayhdistysten hanketta, jossa valmisteltiin Leaderiin pohjautuvaa paikallisen kehittämisen toimintatapaa Helsinkiin.

8 Maaseudun, saariston ja kaupungin vuorovaikutuksen ja yhteistyön edellytysten parantaminen sekä kansallisen ja EU:n maaseutu- ja aluepolitiikan yhteensovittamiseen osallistuminen

Kesäkuussa 2013 valmistui uusi paikkatietopohjainen kaupunki-maaseutu-luokitus, jonka valmisteluprosessissa hyödynnettiin YTR-verkoston asiantuntemusta. Luokitus parantaa osaltaan eri aluetyyppien aiempaa tarkempaa tunnistamisesta ja sitä voidaan hyödyntää vuorovaikutuksen ja yhteistyön edellytyksiä kehitettäessä. Uusi luokitus antaa aiempia tilastoja tarkemman kuvan muun muassa Suomen väestöstä eri alueilla. Tarkemmat tiedot antavat mahdollisuuden tarkastella alueiden välistä vuorovaikutusta ja ennakoida erityyppisten alueiden kehitystä aikaisempaa monipuolisemmin. Kuntauudistusten myötä aiempi hallinnolliseen aluejakoon perustunut luokittelu ei enää riitä kuvaamaan erityyppisten alueiden kehitystä, sen vuoksi tarvitaan paikkatietoihin perustuvaa kehityksen hahmottamista kuntarajaa tarkemmalla aluetasolla. Uudessa luokituksessa alueet on jaettu seitsemään eri luokkaan. Luokitus on toteutettu paikkatietomenetelmin, ja laskenta on tehty pääosin erittäin tarkassa 250 x 250 metrin ruudukossa.

OECD julkaisi lokakuussa 2013 maaseudun ja kaupunkien välisiä kumppanuuksia käsittelevä raportin ”Rural-Urban Partnerships. An integrated approach to economic development”. Kaksi vuotta kestäneessä tutkimuksessa oli mukana 11 tapaustutkimusaluetta, joista yksi oli Suomesta: Jyväskylä ja Saarijärven-Viitasaaren seutukunta. Raportin antia voidaan hyödyntää eri aluetyyppien vuorovaikutuksen ja yhteistyön edellytysten parantamisessa.

Raportissa analysoidaan maaseudun ja kaupungin muuttuvia suhteita sekä niiden välisen yhteistyön tarkoituksia, hyötyjä ja riskejä. Siinä tarkastellaan myös, mitkä tekijät estävät tai mahdollistavat alueiden välisen yhteistyön. Lisäksi raportissa esitetään, kuinka taloutta voidaan kehittää tehokkaita ja kestäviä kumppanuuksia rakentamalla.

Kumppanuuksien onnistumisen edellytyksiä ovat selkeästi määritellyt tavoitteet, maaseutu- ja kaupunkialueiden keskinäisen riippuvuuden ymmärtäminen, demokraattinen osallistuminen sekä johtajuus. Esteitä kumppanuuksille voi puolestaan syntyä silloin, jos maaseutu- ja kaupunkialueiden vä-

lillä on suuria eroja koossa, resursseissa ja kapasiteetissa. Joskus myös säätely, poliittiset näkemysterot ja luottamuksen puute voivat haitata kumppanuuksia.

OECD painottaa, että kaikilla alueilla on tärkeä rooli talouden kehityksessä. Maaseudun ja kaupunkien aikaisempaa tiiviimpi integraatio voi hyödyttää molempia osapuolia, sillä niillä on erilaisia vahvuuksia ja voimavaroja, jotka täydentävät toisiaan. Näitä voimavaroja hyödyntämällä voidaan parantaa alueiden asemaa. Maaseutu- ja kaupunkipolitiikassa tulisikin tähdätä kokonaisvaltaiseen näkökulmaan, jossa hyödynnetään alueiden välisiä kumppanuuksia.

YTR-verkostosta osallistuttiin kansallisen ja EU:n maaseutu- ja aluepolitiikan yhteensovittamiseen työryhmätyöskentelyn kautta. Yhteensovittamista tehtiin mm. rakennerahastokautta 2014–2020 valmistelleessa Koheesio 2014+ -työryhmässä, maaseutupoliittisen kokonaisohjelman valmisteluryhmässä, maaseutuverkoston ohjausryhmässä, Leader-työryhmässä ja -valintakomiteassa sekä alue- ja rakennepolitiikan neuvottelukunnassa (ARNE).

10 Julkaisut

Vuoden 2013 aikana valmisteltiin YTR:n julkaisusarjan integroiminen työ- ja elinkeinoministeriön julkaisusarjaan. Vuoden 2014 alusta lähtien YTR-julkaisut ilmestyvät työ- ja elinkeinoministeriön julkaisusarjan alueiden kehittäminen -kokonaisuudessa omalla ilmeellä.

Vuonna 2013 YTR:n julkaisusarjassa ilmestyi kuusi julkaisua:

Sihvola, S. (toim.). Toimintaa ja tuloksia maaseudun paikallisyhteisöissä. Paikalliset toimintaryhmät Suomessa 1996–2012. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 1/2013.

Kattilakoski, M. & P. Backa (toim.). Uuden lähidemokratian aika – Närdemokrati för en ny tid. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 2/2013.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän vuosikertomus 2012. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 3/2013.

Viinämäki, O-P., E. Hyyryläinen, A. Vainio & Riia Metsälä. Kohden kevyempää hallinnointia LEADER-toimintatavassa. Vertailututkimus Hollannin, Irlannin, Itävallan, Ruotsin, Suomen, Tanskan ja Viron LEADER-hallinnoinnin haasteista ja kehittämisvaihtoehdoista. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 4/2013.

Kulttuuritoiminnan muutostilanteet kunnassa. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 5/2013.

Valkama, P. (toim.). Kylien organisoimisen hallinta. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 6/2013.